

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Dispvatio XI. De Causâ secundâ effciente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

alia conditionata in principio posita reiciebatur, quia nolebat obiectum dependenter à se ipso, *volo ut sit meus concursus, si fuerit meus concursus.*

96 At hæc conditionata, etsi dicat, *volo actum liberum creaturæ, si non sit omisso libera*, non est ridicula; quia est medium, scilicet nec esse actum liberum, nec esse omissionem liberam, si nimirum nullum haberet concursum ad operandum, vel non existeret, tunc nihil esset. Tandem dico, aliud est velle obiectum disunctivè, aliud conditionatè. Hoc denotat se velle vnam partem determinatè, expectare tamen conditionem aliquam, quâ posita ponatur vel fiat illud quod amatur. At, velle disunctivè, tantum dicit, ex se contentum fore quocumque, vel ad nullum cogere, vel nullum alteri absolute præferre; hunc autem modum respiciendi à se ipso habet formaliter ille

97 actus: sicut quod vnus actus dicat, *Petrus & Paulus currit*, & alter dicat, *Petrus vel Paulus currit*, habent à seipsis, quia illud vel ac &, non est in obiecto, sed est diuersus modus affirmandi; ita in actu voluntatis est diuersus modus amandi: & in ipso intellectu non est idem dicere, *Petrus vel Paulus currit*, ac dicere, *si Petrus non currit, Paulus currit*; hæc enim secunda propositio non esset vera, si vterque curreret; prima tamen, vt dixi in Summulis, etiam vtroque currente vera est. non ergo voluntas aut iudicium disunctivum est idem cum conditionato.

Aduerte hinc Primò, Deum ad indiuiduationem determinare directè, sicut determinat ad speciem: dum enim dicit, *nolo concurrere ad odium, vel ad amorem*, dicit ad hoc indiuiduum 98 odij, vel ad hoc indiuiduum amoris. vnde non est

tunc ex parte creaturæ prior determinatio ad odium in specie, quàm ad indiuiduum, vt male aliqui suspicantur; sed dum se determinat ad odium, quia non habet concursum nisi ad hoc indiuiduum, simul formaliter se determinat ad hoc indiuiduum. Vnde numquam Deo soli tribui potest determinatio, etiam quoad indiuiduum odij.

Secundò infero, non esse necessariam ex parte Dei voluntatem aliquam, quâ postea, præuisâ determinatione creaturæ, dicat, *volo peccatum*; hæc enim, vt supra dixi, esset imperfecta: & talis secunda volitio iam hic esset omnino otiosa, supponeret enim iam operationem creaturæ, & concursum Dei existentem; ad quid ergo requireretur?

Omitto hic sententiam aliquorum, qui volunt dicere, Deum solum concurrere ad rationem entis, vt sic, &c. quia vel hi sapiunt præcisiones obiectiuas, quod scilicet ratio communis operationis, & non differentia ipsæ à Deo producantur. Et hoc est improbabile, quia in creaturis non potest neque per cognitionem vna ratio identifi- 99 ca attingi sine alia, vt alibi docui: & quidquid sit de cognitione, certè actioni productivæ id repugnat. Præterea, non potest poni formalitas, quæ in se non pendeat immediatè à Deo, qualis illa esset, ad quam Deus non concurreret. Quod si hi Auctores non velint talem præcisionem obiectiuam ponere, vt quid confundunt quæstionem terminis redolentibus eam præcisionem, & dantibus occasionem ad illam, in re autem nihil dicunt? Sufficiant quæ à nobis dicta sunt, satis enim ex se clara videntur.

DISPUTATIO VNDECIMA.

De Causâ secundâ efficiente.

SECTIO I.

Causæ secundæ verè Physicæ operantur.

9 NON defuere, qui causis secundis omnem negauerint operationem, censentes, Deum solum omnia efficere ad præsentiam causarum secundarum. Hæc opinio est error in Fide & principiis naturalibus. In Fide, quia in Tridentino definitur, nos respectu actuum supernaturalium non esse inanime instrumentum, nec merè passivè nos habere, sed actiue. Præterea, in multis Scripturæ locis tribuuntur creaturis operationes, vt quando dixit Deus Abrahamo, *quia fecisti rem hanc*: item dixit Deus Caino, dum illius peccatum reprehendit, *quid fecisti?* quod non potest intelligi de Deo operante ad præsentiam Caini, aut Abrahami. si enim id ita esset, nec Abrahamus præmium, nec Cainus pœnam mererentur, sed Deus se ipsum laudare & reprehendere debuisset, qui ad præsentiam Abrahami & Caini benè & malè operatus fuisset. Ratio naturalis desumitur ex dictis, quia operationes bonæ & malæ necessariò debent esse libere, & consequenter debent esse ab ipsâ creaturâ liberâ, alioquin non ipsa, sed Deus ad

præsentiam illius operans, dignus esset laude aut vituperio; sicut, si ego decrevissem, ad præsentiam Petri laudare Deum, & ad præsentiam Pauli illum odio habere, nec Petrus nec Paulus mereretur pœnam aut præmium, sed ego ad præsentiam illorum benè aut malè operans. ergo nequit negari creaturis liberis effectio physica suarum actionum. Addunt nonnulli aliam rationem, eò quod si ipsæ causæ secundæ non essent operatiue, nulla esset ratio, cur Deus ad præsentiam ignis produceret ignem, non autem ad præsentiam lapidis aut ferri; aut cur ad præsentiam lucis produceret calorem, non autem frigus, & ad præsentiam albedinis non produceret albedinem, sicut ad præsentiam caloris producit calorem.

Non satis solidè nostra sententia hoc argumentum fulcitur: sicut enim nos tenemur explicare, cur ignis producat alium ignem, non verò vnus Angelus alium, aut vnum ferrum aliud, idque reuocamus in proprias eorum naturas; ita etiam possent facillè, qui creaturis actiuitatem negant, respondere, ex propriis diuersarum rerum naturis prouenire, vt ignis v. g. exigit ad sui præsentiam produci à Deo alium ignem, id verò non exigit Angelus respectu alterius Angeli, & sic de aliis omnibus rebus.

Alij

Alij Auctores, impugnata opinione limitantes, creaturis spiritualibus operationem tribuerunt, negarunt verò materialibus. Alij è contrario concesserunt materialibus, & negarunt spiritualibus. Hi ultimi facile refutantur, quia creaturae spirituales sunt capaces libertatis, imò, in multorum sententiâ solae illae possunt esse liberae; ergo creatura spiritualis habet propriam operationem. Consequentia probata est numero 1. Antecedens est certum in Angelo & animâ rationali.

- 4 Primi Auctores, negantes creaturis materialibus operationes, impugnantur communiter, quia etiam bruta habent operationes vitales sentiendi & appetendi, haec autem operationes debent fieri ab ipso principio in quo sunt, ut constat ex differentiâ principij vitalis à non vitali; ergo debent produci à bruto, sunt ergo bruta operativa: esse autem brutum principium vitale, non verò lapidem, est per se notum, nec sine manifestâ amentia negari potest. Huic argumento non fiderem; admitto enim libenter, aliqua entia vivere, alia verò non: addo tamen, posse hanc differentiam explicari, licet negetur viventibus operatio propria, si viventia dicantur ea quae sunt capacia recipiendi sensationes & cognitiones, &c. & earum effectus, etiam si eas physicè non producant. Eodem modo possit assignari differentia inter incrementum viventium quod dicitur per intus-sumptionem, & inter incrementum non viventium per iuxta-positionem, quin concederetur viventibus propria operatio, sed ita, ut Deus ad exigentiam illorum faceret illud incrementum per intus-sumptionem, quod non faceret in non viventibus, quia illud non exigunt. Et confirmo evidenter hanc differentiam: peto enim, Vnde probatur, bruta, quando vident v.g. vel audiunt, physicè operari? Dices, quia viuunt. Sed adhuc urgeo: Vnde probas, ea vivere hac vitâ physicâ? Si dicas, quia operantur immanenter, facis vitiosum circumulum, probans, ea vivere quia operantur immanenter, iam verò in hac quaestione probas, eas debere operari immanenter, quia
- 6 viuunt. Si verò dicas, à te videri bruti operationem, facile redargueris: licet enim videas, bruta videre vel audire, non tamen vides actionem in se emanantem à brutis (numquid si Deus eis infunderet visionem, id posses dignoscere?) ergo experientia non ostendit mihi eam actionem; sicut etsi videam niuem albam, corum nigrum, autem albedo & nigredo ab eis producantur, non video.

Dices, esse magnum discrimen, quia visio est actus vitalis, non verò albedo niuis. Ecce iterum redis ad tuam conclusionem, & petitionem principij: ego enim probo, non esse vitalem physicè, etiam si recipiatur in vivente; tu verò probas, esse vitalem quia producit, & ideo produci quia est vitalis, & ibi est tota difficultas. Vnde tu probas esse vitalem physicè?

- 7 Denique Disputatione 2. de Animâ, à num. 58. funditus hanc rationem euertam, ubi ostendam, viuens intentionale non requirere actionem. Solum hinc addo, me mirari, hos Auctores, stando rationi & experientiae, clarius putasse, leonem producere suam visionem, quam calorem suam calefactionem, ut velint eos, qui hoc ultimum negant, convincere ex primo. Omisâ ergo hac pro-

batione, melius posset hoc idem ex eisdem brutis confirmari. Si enim bruta non efficiunt motum, cur caduntur baculis, cur equo calcaria adhibes, cur canem ad te vocas, si ipsa animalia nihil proficiunt, sed Deus ad eorum praesentiam? Nisi forte dicas, tunc Deum vocari, aut baculo cedi, ut moueat bruta; quae qualis non esset blasphemia?

Secundò potest refutari ea opinio ex Scripturâ Genes. 1. ubi Deus dicitur imperasse terrae, ut produceret herbam virentem, & facientem fructus; subditurque, id ita factum fuisse, & protulisse terram herbam virentem. Si autem Deus solus ad praesentiam terrae herbas produceret, terra verò ipsa nihil ageret; ut quid Deus terrae imperaret productionem herbarum? Sicut, quia ipse solus produxit lucem ad praesentiam aeris, non imperavit aëri ut produceret lucem, sed id quasi sibi ipsi imperavit, sicut in aliis effectibus. Accedit, verba Scripturae intelligenda esse proprie, & in rigore: non autem intelligerentur, si non produxit terra, non de terra ipsâ, sed de Deo acciperentur; ergo etiam creatura omnino materiales habent proprias operationes. Ratione etiam idem suadet: quia, quando ad praesentiam harum rerum videmus resultare effectus aliquos, ad praesentiam scilicet caloris calorem, lucis lucem, &c. connaturalis est (si aliqua ratio non vergeat) eos effectus reducere in eas res tamquam in causas, quam tamquam in condiciones puras. quae autem ratio erit, quae probet à calore non posse procedere calorem, vel à luce lucem? ergo. Imò addo, difficilius multò esse, ostendere Deum immediate influere in hos effectus: non enim videtur necessarius talis influxus, ut voluit Durandus, quam necessitatem influxus à causis creatis persuadere; hic enim ita clarus est, ut & idiotae omnes, omnesque Nationes videantur supponere, calorem calefacere, solem illuminare, &c. non autem ita videtur clarum, Deum cum omnibus causis creatis influere. Sed & hoc etiam extremum vitandum est, de quo supra satis.

Aduerto tandem, à nonnullis tamquam magnè absurdum inferri ex contrariâ sententiâ, posse etiam dici, causas materiales non recipere accidentia, neque haec illis inherere. Sed si hi loquantur de causalitate materiali; iam ostendi supra, valde dubium esse, utrum detur talis causalitas materialis in rerum naturâ; & probabilissimum esse, non dari. vnde non esset pro me absurdum, si hoc negaretur. Si verò loquantur de receptione, id est vnione, in hoc sensu, negarent illi consequentiam, quia video albedinem meae manus inunctam; & hoc, dicent illi, vocamus nos vnionem, siue id fiat per modum distinctum, siue non, calorem autem à calore prodeuntem non video, ideo hoc nego, non illud.

SECTIO II.

De ratione immediatè operatiua causae secundae.

DVPLEX potest esse quaestio, altera de ratione immediatè producente substantiam, altera de producente accidentia. Vtramque breuiter expedimus.

SVBSECTIO PRIMA.

De immediatâ causâ producente accidentia.

ACCIDENS aliud proprium, quod dicitur propria passio essentia, quale est summus calor respectu ignis, frigus respectu aqua, &c. aliud commune & minus proprium, ut actus cognoscendi & appetendi respectu animalis: & de utriusque potest esse praesens difficultas.

PRIMA CONCLUSIO. Propriae passiones producuntur immediatè à substantiâ, cuius sunt. Ita P. Suarez Disputatione 14. Metaphysica, sect. 3. & Disput. 18. sect. 13. & 17. Hurtadus Disput. 9. Physica, §. 21. & recentiores communiter. Probatum facile Primò experientia, quâ videmus, aquam recuperare pristinam frigiditatem, quam contrarium agentium violentia ei ademerat; illius autem frigiditatis nulla alia potest esse causa, nisi substantia aqua.

Respondetis, id fieri per occultam qualitatem accidentalem, residentem in aquâ. Sed bene communiter hæc evasio præcluditur: si enim tam occulta est illa qualitas, unde illam nostri: vel quo fundamento illam adstruis sine vllâ prorsus necessitate, nisi præcisè, ne des substantia virtutem operandi, prout semel id apprehendisti: Secundo reicitur, quia de ipsâ qualitate occultâ fit idem argumentum: illa enim non potest habere aliam causam creatam, nisi ipsam substantiam aqua, ergo aqua immediatè est operatiua illius qualitatis.

Dices, illam qualitatem non ab aquâ, sed ab eius generante fuisse productam. Sed contrâ, quia generans non potest illam conservare in secundo instanti; nam vel tunc non existit, vel non est approximatum aqua, ergo saltem conservatur immediatè ab aquâ.

Adhuc respondebis, eam conservari à solo Deo, suppleto defectum generantis. Sed contrâ Primò, si ad Deum recurris pro causâ conservante eam qualitatem occultam, relinquant eam qualitatem, & recurris ad Deum ut ad causam caloris & frigoris, quis te ad occultas qualitates trahit? Contrâ Secundò, quia non est recurrendum ad Deum, quando datur causa secunda sufficiens, & sufficienter approximata: sed aqua est sufficiens & sufficienter approximata sibi, ut in se possit producere eam qualitatem, ergo non est recurrendum ad Deum. Maior & consequentia sunt certæ. Minor suadet, & quoad approximationem non eget probatione. Quoad proportionem sic ostenditur: quia si accidens, quod est multò imperfectius substantiâ, habet virtutem ut producat aliud accidens, cur substantia non erit proportionata ut producat suam passionem? Sanè sine fundamento id illi negabitur. Et hinc infero, passiones non solum conservari, sed etiam primò produci non à generante essentia, sed ab ipsâ essentia cuius sunt, quia hæc non est minus proportionata in primo, quàm in secundo instanti; ergo in utroque illas producet.

14 Mitto aliorum fundamentum, desumptum ex eo quod ignis generans v. g. producit aliū ignem & eius passiones, ergo poterit & proprias producere: mitto, inquam, hoc fundamentum, quia respondebunt aduersarij, passiones ignis geniti non

à substantiâ ignis generantis, sed ab accidentibus illius produci, quæ est aduersariorum doctrina.

Aduerte Primò, passionum productionem dici simplicem emanationem, non quia non sit propria & rigorosa actio; si enim passiones sunt verum ens reale, distinctum ab essentia, necessarium est ut terminent propriam & rigorosam actionem: dicitur ergo emanatio, quia consequitur necessariò productionem essentia.

Aduerte Secundò, licet passiones dicantur fieri nomine generantis, re tamen verâ non fieri, nisi ab ipsâ essentia immediatè. Dicuntur autem fieri à generante, quia oriuntur necessariò ex essentia ab illo productâ; sicut etiam tribuitur igni calefactio ob eandem rationem, licet propria illius causa & proprio nomine operans sit calor, quod obserua pro his quæ dicturi sumus libris de Animâ, dum de motu vitali egerimus.

15 Sed obieci contra Conclusionem: Substantia non est immediatè operatiua, ergo non producit suas passiones. Respondeo, sine vllò fundamento asseri hoc Antecedens, quod omnino falsum est: æquius est enim, ut virtus, quæ accidenti tribuitur, tribuatur etiam substantiæ multò perfectiori, quàm ut tribuatur accidenti imperfectiori.

Dices: Esse est prius quàm posse operari, ergo posse operari, est quid accidentale substantiæ. Sed ego contra hoc argumentum insto, & probo inde sequi, etiam in ipsis accidentibus, v. g. in calore, virtutem productiuam esse aliquid superadditum calori, & sic in infinitum; quia etiam in calore prius est esse, quàm operari, ergo. Respondent nonnulli, prius natura esse ipsum esse, quàm posse operari. Sed hæc solutio non placet, quia si prius natura est esse quàm posse operari, ergo esse distinguitur à potentia operandi, quia nihil potest esse prius naturâ se ipso; virtus autem calefactiua in calore non est posterior ad ipsum calorem, neque realiter neque naturâ: loquor de virtute in actu primo, abstrahendo iam ab approximatione, &c. Melius ergo negatur illud Antecedens, quod nullo modo vel apparenter potest vniuersaliter suaderi. Item & consequentia, quia etsi prius sit esse quàm operari, inde solum fit, prius substantiam debere existere quàm possit operari, vel ad summum inferitur, eam indigere consortio accidentium; nullo verò modo inde probatur, eam per se non posse saltem inadæquatè operari simul cum accidentibus posterius aduenientibus.

16 **SECUNDA CONCLUSIO.** Substantia potest etiam immediatè se solâ producere alia accidentia, quæ non sint propriae passiones. Hæc probabitur fusiùs libris de Animâ, dum ostenderimus, ab ipsâ solâ produci amorem; interim suadetur à simili, quia si vnum accidens potest se solo producere aliud, etiam si non sit passio illius, cur non poterit idem præstare substantia quæ perfectior est accidente?

17 **TERTIA CONCLUSIO.** Potest substantia immediatè in alio subiecto producere ea accidentia quæ in se producit, nisi impediatur concursu accidentis in ipsâ substantiâ existentis. Ignis v. g. si carens miraculosè calore, applicetur alicui passio, illud calefaceret. Probatum, quia calor productus in alio subiecto, non est perfectior quàm perductus in se; item modus operandi transeun-

ter non est perfectior modo operandi immanenter: sed in se ipso potest producere calorem immediatè, ergo etiam in altero passo, si ei applicetur. Quare autem de facto, quando ignis habet calorem, non producat immediatè calorem in alio subiecto, dicitur Conclusione quartâ. Quid huic argumento responderi posset, vide numero 18.

Huic Conclusioni opponitur Suarez, moueturque, eò quòd numquam videmus substantiam operari eiusmodi accidentia in alio subiecto sine consortio accidentis, ergo quia nequit sine illo. Sed facile negatur consequentia: ratio est, quia cum ignis sit minùs distans à seipso quàm ab alio passo, priùs in se producit calorem, quàm in alio, nisi illum habeat in se; id autem non oritur ex necessitate consortij caloris ad illum producendum in alio subiecto. Vnde, si sine calore applicaretur passo, impedireturque in se illum producere, sine dubio illum producere posset immediatè in passo, sicut poterat antea in se.

Posses adhuc fortè vrgere, non esse bonam consequentiam, potest ignis in se producere calorem, ergo potest etiam in passo sibi approximato; nam Angelus potest producere in se intellectiōnem, non potest autem in altero Angelo sibi approximato. 19 Respondeo, concedendo libenter, eam consequentiam non esse vniuersaliter bonam, ego autem eam facio in materiâ particulari, vbi non est specialis aliqua ratio, propter quam possit negari: nam & ignis est productiuus caloris absolute (vt supra ostendi) & calor est producibilis ab extrinseco, nam saltem ab alio calore extrinseco produci potest. Inde valdè probabiliter infero, & ab ipso igne posse produci in alieno passo: at intellectio in Angelo non est producibilis ab extrinseco, vnde non solum ab altero Angelo, sed neque ab intellectiōne alterius produci potest, cum tamen calor, de quo agimus, produci possit ab extrinseco; non ergo ex Angelo quidquam infertur contra nos.

QUARTA CONCLUSIO. Naturaliter loquendo accidentia passi, similia accidentibus substantiæ operantis, non producuntur immediatè ab ipsâ substantiâ, sed ab accidentibus illius. Calor v.g. productus in ligno, non fit immediatè ab igne, sed à calore ignis. Ratio est clara, quia illa accidentia sunt magis proportionata effectui, quia sunt eiusdem speciei; ergo ipsa producunt immediatè accidentia in passo. Confirmatur: illa accidentia, in quocumque subiecto existant, producunt alia sibi similia eodem modo; calor v.g. siue in ferro, siue in aquâ, siue in alio subiecto existat, producit eodem modo calorem: sed tunc non iuuatur à substantiâ ferri aut aquæ, quæ non est productiua caloris, ergo etiam si sit in igne, se solo producet alium calorem, nec tunc attemperabit suam virtutem, etiam si vnus ignis eam attemperet in præsentia alterius; quia cum sit magis proportionatus calor, quàm ignis alteri calori, inde est, vt licet vterque possit producere calorem, connaturalius tamen sit, vt cum producat solus calor; in duobus autem ignibus reperitur eadem proportio, vnde vterque æqualiter concurrat ad alium, si æqualiter applicatus sit.

21 QUINTA CONCLUSIO. Multa sunt accidentia, quæ producuntur simul à substantiâ, & ab alio

accidente, v.g. omnes cognitiōnes ab animâ & à speciebus impressis. Item actus voluntatis ab animâ, & ab habitibus vel naturalibus vel supernaturalibus, vt fusiùs ostendetur in libris de Animâ.

SUBSECTIO SECUNDA.

De causâ immediatè productiua substantiæ.

TRIPLEX potest esse difficultas. Prima, an substantia sola concurrat vel possit concurrere ad productionem immediatam alterius substantiæ. Secunda, an solum accidens. Tertia, an substantia simul & accidens.

SUBSECTIO TERTIA.

Sententia Thomistica proponitur.

THOMISTÆ negant, vllam substantiam totaliter aut partialiter posse immediatè aliam substantiam producere. Probant Primò auctoritate S. Thomæ & Aristotelis, asserentium, omnem actionem esse inter contraria quæ solum sunt accidentia, ergo substantia non producit immediatè aliam substantiam. Abutuntur hi 11 Auctores hac doctrinâ D. Thomæ, quæ, si vtiacet intelligenda esset, probaret contra ipsos Thomistas, nec ab accidentibus posse produci substantiam, nec actum ab habitu, nec amorem à voluntate, quia nulla ex his productionibus esset inter contraria; consequens autem in omnium sententiâ falsum est. Respondeo ergo, intelligendos esse hos Doctores de primâ radice operationis substantialis, quia vna substantia semper incipit debellare aliam, producendo accidentia contraria illis quæ sunt in substantiâ debellata: cum hoc tamen fiat, vt postea, expulsis iam contrariis accidentibus, vna substantia immediatè producat aliam. Eodem modo eos intellige, quando docent, substantiam non esse immediatè operatiuam, id est, non esse primò operatiuam extra se, quia prius accidentia producunt alia sibi similia, deinde substantia producit aliam substantiam immediatè.

Dices Secundo cum recentioribus quibuldâ, 23 Si substantia sit immediatè operatiua alterius substantiæ, sequitur, eam agere in distans, quod repugnat. Respondeo Primò, me dixisse supra, posse causas operari in distans, dummodò operentur in medio. Secundo rogo, quomodo hi intulerint ex eo, quòd ignis in stupâ sibi approximata producat formam ignis, sequi, ignem agere in distans; numquid tunc distat stupâ ab igne? ergo propter hoc non debet negari vniuersaliter virtus producendi substantiam aliis substantiis. Adde, hoc argumentum etiam probare, neque ab accidentibus posse eas produci, quia tam distans accidentia ignis, quàm forma ipsa ignis à stupâ comburenti: ignis enim forma est in toto passo, vbi sunt eius accidentia, quomodo ergo propter hoc argumentum negatur forma ignis productio alterius forme, & ea conceditur accidentibus ipsius?

Quòd si propterea dicas nec accidentia ignis 24 id efficiunt accidentia quæ sunt in ipso passo; si hoc, inquam, dicas, reicietis Primò argumentum communi, quo id infra negabitur omnibus accidentibus. Secundo, quia in ipsis accidentibus

later tota difficultas. Rogo enim, calor ille stupor nonne est productus à calore ignis? ergo in distantia, ita tu suprà inferebas; ergo est eadem difficultas de accidentibus.

Video, te adhuc habere vnum angulum ad quem fugias: dices enim fortè, ignis accidentia producere calorem in solâ superficie indiuisibili stupor sibi contiguâ, hanc autem rursus in aliâ immediatâ, & sic de ceteris. Parum hæc solutio iuuat hos Auctores. Primò, quia sententia Aristotelica, quam ipsi defendunt, non admittit tales superficies indiuisibiles vnâ post aliam. Vnde necessariò debent concedere, aliquando produci ab agente calorem in parte diuisibili, & consequenter in aliquâ non immediatâ secundum se totam agenti, quia pars diuisibilis secundum se totam non tangit agens vicinum. Sed relinquamus hanc impugnationem pro alio loco, iam magis ad rem nostram. Secundò arguo, Cur ergo idem non dicunt de formâ ipsâ substantiali ignis, scilicet eam producere ignem in primâ superficie stupor, à quâ superficie rursus in secundâ producat, sicque diffundatur ignis per totum passum. Concludo, argumento ex distantia non specialius impugnari substantiæ actiuitatem, quam accidentis; quia tam vicina est substantialis forma, quam eius accidentia, cum ambo sint in eodem subiecto.

Tertiò, quia potentia & actus debent esse in eodem genere, ergo substantia non est immediatè operatiua. Sed retorqueo argumentum: accidens & substantia non sunt in eodem ordine, ergo accidens non poterit immediatè producere substantiam. Imò ex hoc Antecedente contrarium ego inferrem, scilicet, substantiam à solâ substantiâ posse produci, quia ambæ solæ sunt in eodem ordine. Negandum ergo absolute est illud Antecedens, quia Deus producit creaturas, cum quibus non est in eodem ordine, & substantia producit accidentia, à quibus maximè differt. Dixi, negandum absolute, nam pro meo intento deberem iam eo vti, vt inde inferrem, substantiam producere substantiam, quia sunt in eodem ordine, vtrâque & potentia, sed non vtor pro verâ sententiâ falso principio.

SUBSECTIO QUARTA.

Vera sententia.

SIT ergo PRIMA CONCLUSIO. Substantia potest, imò de facto producit aliam substantiam. Hæc est communis inter nostros, Scotistas, & Nominales. Hanc probant nonnulli, quia inter creaturas debet esse virtus productiua formæ ignis v. g. materia enim habet virtutem passivam ad illam causandam materialiter, ergo illi debet correspondere virtus creata efficiens; hæc autè non potest esse accidens, quia est improprietatum, ergo erit substantia. Hoc argumentum displicet, quia ex re minus certâ, qualis est causalitas materialis materiæ in formas (de quâ suprà) vult probare rem certiorè, scilicet ignem produci ab igne. Secundò, quia etsi detur potentia passiva in materiâ, non idèò debet in creatis dari virtus actiua illi respondens; Angelus enim habet virtutem passivam naturalem recipiendi species impressas, & tamen ei virtuti non cor-

respondet alia creatura effectiua, quia solus Deus potest vt auctor naturæ, eas species infundere, iuxta sententiam valde communem, quæ etsi fortè vera non sit, non reiicitur ex hoc capite. Non ergo est bona ea consequentia. Melius ergo probatur Conclusio nostra, quia magis proportionatè est substantia ignis cum alterâ substantiâ ignis, quam calor cum igne; ergo potiori iure ignis immediatè producit alium ignem, quam calor. Confirmatur: quia inter duas res, quarum vna est proportionata cum effectu, alia verò non, nequit sine fundamento productio immediata effectus adscribi causæ minus proportionatæ, & negari magis proportionatæ. Sed (vt vidimus) nullum est fundamentum ad concedendum productionem substantiæ accidenti, & non alteri substantiæ; neque experientia ostendit nobis, ignem procedere à calore, & non ab ipsâ formâ: aliunde autem magis proportionata est substantia cum substantiâ, quam accidens cum substantiâ; cur ergo, si nec proportio inter causam & effectum te iuuat, nec experientia contrarium docet, tam violenter contra naturas rerum negabis substantiæ virtutem productiuam alterius substantiæ, & eam concedes accidenti? Veritas hæc ex secundâ Conclusionè amplius confirmabitur.

SECUNDA CONCLUSIO. Nequit accidens se solo producere substantiam. Probat, quia causa totalis debet continere formaliter vel eminenter effectum, nemo enim dat quod non habet, sed accidens non præcontinet substantiam nec formaliter, quia non est substantia, nec eminenter, quia non est perfectius, sed multò imperfectius illâ; ergo non potest esse causa adæquata substantiæ.

Respondent Primò Thomistæ, accidens operari nomine substantiæ continentis alteram substantiam. Sed contrâ, quia operari nomine substantiæ, est mera denominatio extrinseca in accidente, quâ nihil perfectionis illi additur: quòd autem substantia præcontinet aliam, parum interest, si ipsa non influat immediatè in substantiam. Sicut enim parum prodest, Regem esse egregium Ducem, vt eius milites nomine ipsius decertantes hostes superent, si Rex ipse illis non adsit consilio, nec cum eis pugnando, vel eos regendo, hortando, &c. concurrat similiter, quid pauperem subditum iuuat, vt sui Domini nomine magnificos sumptus faciat, si neque nummum Dominus ei donat neque dat mutuo, nec alij eius nomine. Ita parum proderit accidenti ad hoc vt substantiam producat, hanc contineri ab alterâ substantiâ, cuius nomine accidens vt illius famulus operatur, si nihil ex eâ continentia substantiæ deriuatur in ipsum.

Respondet Paulus Aresius lib. 1. de Generatione, quæst. 20. sect. 4. eò quòd accidens operetur nomine substantiæ, posse assurgere ad producendam substantiam. Sed hoc est ludere verbis. Quid enim est assurgere? numquid dormiebat accidens? aut iacebat in lecto? aut dum assurgit, induit nouam essentiam, quâ citius factum iam possit substantiam producere, quam, si non haberet eam denominationem operantis nomine substantiæ, non potuisset generare? Respondent Secundò alij, deriuari à substantiâ in accidens virtutem, mediâ quâ operetur. Sed contrâ,

31 trā, quia vel hæc virtus deriuata est accidens, vel substantia. Si accidens, adhuc est impropor-
nata ob dicta: si substantia, ergo iam substantia
producit aliam substantiam immediatē, ideoque
non erit necessaria illa virtus deriuata, sed imme-
diatē ipsa substantia ignis operabitur, quia non est
fundamentum ad concedendum illi substantiæ
ignis deriuatæ immediatam operationem, non
verò ipsi substantiæ ignis, à quā deriuatur; cum
tua argumenta æquē procedant de vtrāque sub-
stantiā: fundantur enim in conceptu substantiæ
creatæ vt sic.

Hinc etiam reiciēs sententiam aliorum, qui
eas productiones, factas ab accidentibus, tri-
buunt rationi genericæ aut specificæ illius sub-
stantiæ quæ producitur, v.g. quando producitur
rana ex aquā & calore, &c. dicunt, eam produ-
ctionem fieri à ratione specificā ranæ, cuius ea
32 accidentia sunt instrumentum. Dixi, ex dictis
reici hanc sententiam: quia si, etiam quando
existit ipsa rana, non possunt accidentia illius
adæquatē producere ranam, multò minùs po-
terunt eandem producere quando actū non exi-
stit. Quod si hi Auctores dicant, ea accidentia
solum partialiter concurrere, & ab eo cōcursu ac-
cidentium ranam denominari operantem; si hoc,
inquam, dixerint, quoad primam partem conue-
nient cum sententiā Suarez, de quā statim; quoad
secundam verò erit quæstio de nomine, vtrum
scilicet propter eum accidentium concursum,
etiam ranæ, quæ tunc non existunt, dicendæ sint
operari, de quā quæstione de nomine non sum
solicitus. Vides ergo, hos in re planè conueni-
re cum Thomistis, & quasi noui aliquid dice-
rent, recurrere ad rationem specificam ranæ.

33 Displicet verò Secundò in his, quòd cum ipsi
negent rationem aliquam ranæ vt sic abstractam
ab inferioribus, (negant enim nobiscum præci-
siones omnes obiectiuas in creatis, neque aliam
rationem specificam ranæ agnoscunt, quàm om-
nes ranas simul sumptas, confusè tamen cog-
nitas) cum inquā hoc concedant, non video, quo
pacto dicant, rationem communem ranæ produ-
cere aliam ranam, quia in ipsā ratione communi
includitur rana ipsa producta, & ipsius filij, vt
sic dicam, & aliæ possibiles, quæ numquam exi-
stent. Quomodo autem rana dicetur se ipsam
primò producere, & quomodo huius ranæ filij
vsque ad finem mundi, dicentur genuisse suum
proauum vel atauum? Idem est de numquam
extituras.

34 Fortasse propterea hi limitabunt suam senten-
tiam, dicentque, se solum nomine rationis speci-
ficæ ranæ, intelligere solas ranas quæ iam exite-
runt. Sed contrā manifestè, quia si de re ipsā
loquamur, eodem planè modo hinc in lacunā
aut piscinā Pragenſi producitur rana, siue in In-
diā siue alibi essent ab initio mundi aliæ ranæ, si-
ue non, vt est manifestum lumine naturæ; ergo
ista accidentia non magis respiciunt ranas, quæ
ante quinque millia annorum fuerunt in Indiis,
quàm futuras. Sed nec necessum est, tam procul
aut tam retrò abire. quid ad hanc generationem
cum accidentibus ranæ, quæ iam sunt vel in alte-
rà parte piscinæ, in quā ista generatur? ergo non
potest villā probabilitate tribui ea generatio ran-
æ omnibus aliis ranis quæ de facto existunt,
& multò minùs iis quæ iam extiterunt.

Ex hac eadem ratione ostenditur, hos multò
grauius errare, dum eis accidentibus tribuunt re-
spectum transcendentem ad omnes & solas ra-
nas quæ præcesserūt. Constat autem, id esse falsis-
simum, quia eadem accidentia essent in hac pisci-
nā, siue fuissent siue non aliæ ranæ in Indiā &
alibi, vt dixi; ergo si tunc non dixissent hæc acci-
dentia respectum essentialē ad illas ranas, nec
illum iam dicent. Patet euidenter consequentia,
quia respectus essentialis seu transcendentalis est
omnino immutabilis. Neque melius poterunt
hi respondere, si rationem genericam ranæ ve-
lint dicere esse aliquam formalitatem ab omni-
bus obiectiue abstractam: nam ratio communis
abstracta, neque realiter existere, & multò minùs
realiter operari potest, ergo non potest ei rationi
communi vllō modo tribui ea productio. Vides
ergo, hos Auctores & in re & in modo loquendi
errasse. In re; iam enim ostendi eos conuenire
cum Thomistis impugnatis; insuper, quia illum
respectum transcendentem malè concedunt
ad ranas præcedentes. In modo autem loquendi
etiam errant, quia numquam dicuntur omnes
ranæ præcedentes producere iam vllam ranam,
præsertim quando hæc producuntur sine concu-
rsu immediato aliarum, sed ex putri, seu ex excre-
mentis.

Obiicies: De facto multæ substantiæ produ-
cuntur à solis accidentibus, animalia oriuntur
ex putrefactione; aurum, argentum, reliquæque
metalla & gemmæ non habent vllam causam
substantialē à quā producantur, ergo à solis
accidentibus producuntur, potest ergo accidens
se solo producere substantiam. Respondeo, eas
35 substantias produci à solo Deo, vt auctore na-
turæ, qui tenetur supplere defectum causarum
naturalium, quando materia accidentibus dispo-
sita exigit naturaliter productionem formæ sub-
stantialis ad quam est disposita. Nec alienum est
à Philosopho in his casibus ad Deum recurrere,
cum ratio naturalis ostendat, nullam esse tunc
causam creatam sufficientem: si enim aliqua es-
set, maxime Sol; hic autem nullo modo præcon-
tinet animalia & virtutem illorum sentiendi &
appetendi, ergo non potest se solo illa animalia
producere. Deinde, etiam si possit dici, eum præ-
continere aurum, argentum, gemmas, &c. adhuc
non semper potest esse causa immediata illorum,
quia non semper adest illis per operationem in
medio productam: non enim dubium, quin sa-
pè nocturno tempore vltimò disponatur materia,
tunc autem non habet sol vllam operationem in
illam materiam, quia tunc solum insunt alij
Planetæ, ergo tunc non poterit sol eam formam
producere. melius ergo ad Deum recurritur, qui
semper præsens est, & præcontinet omnes effe-
ctus creatos.

Idem dico, quando ex filice oritur ignis, vel
quando ferrum ardens comburit stupam: neque
enim verum reputo, quod à nonnullis docetur,
scilicet, in poris ferri candentis introductum
fuisse ignem; tum quia ferrum ferè nullo habet
poros, tum quia si quos habet, sunt adeò exigui,
vt ignis ibi introductus nequeat conseruari in
tam exigua quantitate. Quod si adhuc ibi velis
occulari ignem, tunc minorem difficultatem ha-
bebit in præsentia ea experientia.

TERTIA CONCLUSIO. Accidens neque vt cau-
sa par-

38 *sa partialis attingit productionem substantiæ.*

Hæc est Scoti & Nominalium, & valde inter nostros communis: quam non probo, ex eo quod res imperfectior nequeat etiam partialiter aliam perfectiorem producere; video enim, speciem impressam obiecti concurrere partialiter ad cognitionem, quæ est perfectior quàm ipsa species impressa: item visio beata est perfectior lumine gloria, à quâ tamen produciatur partialiter. Probo ergo Conclusionem, quia substantiæ naturales operantur, sunt se solis sufficientes ad alias substantias similes producendas, ergo non concurrunt de facto accidentia. Patet consequentia, quia quando datur causâ proportionata vniuoca cum effectu, non est ponendus concursus alterius causæ æquiuocæ, vt in simili diximus n. r. r. de accidentibus. Antecedens probatur; quia si calor se solo est proportionatus ad alium calorem, cur non erit ignis proportionatus alteri igni? tam enim æqualis est vnus ignis alteri igni, quàm vnus calor alteri calori. Vnde ad productionem animantium in vtero materno non concurrunt nec partialiter immediatè semen à parente decitum, sed sola mater. loquor de productione animarum materialium; nam anima hominis à solo Deo produciatur, à matre verò ad summum produciatur vnio, de quo infra.

Posses fortè obicere: Sicut non repugnat vna forma substantialis, quæ adæquatè sit productiua alterius, & alia quæ nullo modo sit productiua alterius sibi similis, vt in adamante sæpè dixi; ita etiam non repugnabit altera, quæ sit solum in adæquatè productiua. vnde ergo inferes formam ignis non esse talem? rursus ergo malè inferitur, eam non indigere consortio accidentis. Hæc obiectio probat quidem, sententiam nostram non esse omnino certam, verum licet possit esse talis forma substantialis partialem solum habens virtutem (vt obiectio probat, & ego sæpè alibi dixi) addo tamen, quando nos videmus ad præsentiam talis formæ alteram produci, connaturalius tribui à nobis totalem influxum tali formæ, quia non habemus fundamentum vllud ad dicendum eam indigere alterius consortio, vel ad multiplicandas causas, hoc enim non debet fieri sine necessitate, vt omnes faterentur: quidquid sit, an de potentiâ absolutâ possit esse aliqua indigens consortio alterius, an non. Simili discursu vtat ad distinguendas potentias ab animâ, ad non ponendos gradus heterogeneos, nec duas vniones in composito essentiali; licet admittam libenter, non repugnare aliquam animam indigentem potentiis distinctis, nec esse impossibiles gradus aliquos heterogeneos, aut duas vniones, &c.

41 Probari solet vterius hæc Conclusio, quia nulla causâ concurrunt naturaliter ad effectum, in quo non relucet aliqua formalitas correspondens illi causæ; sed in igne producto nulla est formalitas quæ correspondeat calori, omnes enim formalitates sufficienter alteri igni respondent, cum sit vtique eiusdem speciei; ergo accidens non potest producere substantiam. Hoc argumentum semper mihi valde debile visum est: multa enim causæ concurrunt ad effectum, in quo non dantur aliquæ speciales formalitates respondentes ipsis, v. g. in effectu causæ secundæ nulla est formalitas respondens Deo, quæ non respondeat etiam creature. Item si potentia distinguatur

tur ab animâ, nulla est formalitas in cognitione quæ non respondeat potentia, & tamen simul cum illâ concurrat etiam anima; ergo ex hoc capite non est negandus concursus in substantiam.

42 **QUARTA CONCLUSIO.** Non apparet repugnancia in eo, quod detur accidens naturâ suâ potens producere partialiter substantiam inadæquatè. Probat, quia si aliqua ratio repugnantie posset asserri, ea esset desumpta ex minori perfectione accidentis; hanc autem reieci supra: quæ verò desumitur ex defectu formalitatis correspondentis accidenti, proximè refutata est; ergo in ordine ad potentiam absolutam non est repugnancia in eo, quod detur accidens immediatè attingens substantiam inadæquatè, & quo simul, tamquam concausâ, vtatur ipsa substantia ad productionem alterius, quod ex dictis paulò antè in solutione obiectionis contra tertiam Conclusionem clarissimè constat.

SECTIO III.

De causâ instrumentali & principali.

De hac quaestione nonnulli latissimè disputant, sed immeritò; est enim ferè tota quaestio de nomine: certum enim est, in re aliquas causas esse tantum dispositiuas, alias etiam immediatè producentes substantiam, alias concurrentes ad effectus sibi improporcionados vel nobiliores se, alias ad æquales vel etiam imperfectiores, alias concurrere sine eleuatione, alias verò eleuatas. Quæ autem ex his dicendæ sint causæ principales, quæ instrumentales, quaestio est (vt per se constat) de solo nomine, in quâ non deerunt patroni pro quocumque modo loquendi.

Primò, omnes docent, causam æqualis vel maioris perfectionis cum effectu, & habentem proportionem naturâ suâ ad illum, dicendam principalem; quia si quæ alia hoc nomen mereatur, non dubium, quin hæc. Vnde, Deus est causa principalis creaturarum, item vnus ignis respectu alterius, calor respectu caloris, item anima respectu potentiarum & actuum illarum, &c.

Secundò est certum, causam imperfectiorem effectu, nec habentem naturaliter virtutem ad illum, sed egentem eleuatione, esse causam instrumentalem: quod facillè suadet, quia non potest esse imperfectior modus causandi, quàm prædictus; ergo, si quæ causa non est dicenda principalis, sed instrumentalis, maximè hæc. Vnde, si gratia physicè produciatur ab aqua, vt opinantur multi, aqua erit causa instrumentalis, & quia imperfectior gratia, & quia non habet naturalem virtutem ad illam.

44 Contra hoc secundum suppositum videntur stare aliqui recentiores, docentes, illam esse causam instrumentalem, cui nulla formalitas respondet in effectu. vnde inferunt, etiam si visio beata sit perfectior intellectu, & hic concurrat vt eleuatus; quia tamen in visione beatâ datur formalitas vitalitatis correspondens intellectui, idè hic dicendus est causa principalis visionis: solum ergo poterit esse causa instrumentalis, quæ mediatè & dispositiuè concurrat ad effectum, si de instrumentis naturalibus sermo sit, quia naturaliter (inquit) nequit aliqua causâ immediatè

45 attingere effectum, nisi in illo detur aliqua formalitas exigens eam causam; in supernaturalibus autem, quia potest eleuari aliqua res ad producendam immediatè aliam, in qua nulla datur formalitas exigens eam causam, idè potest esse instrumentum supernaturale immediatè attingens effectum, ut aqua respectu gratiæ. Quoad hoc ultimum de instrumentis supernaturalibus acquiesco his Auctoribus, quoad primum verò de naturalibus displicent, quia causa instrumentalis verè & propriè est causa iuxta acceptiorem communem; causa autem remota, ut talis, non est propriè causa, in sententiâ præsertim ipsorum; ergo ut talis non conuertitur cum causâ instrumentali. Et suprâ dixi, etiam in causis naturalibus non requiri eam formalitatem ex parte obiecti respondentem, de quo fusiùs infra. Præterea, nullus dixit, Angelum eleuaturn supernaturaliter ad productionem alterius Angeli, futurum causam principalem, licet omnes formalitates Angeli producti corresponderent producenti.

46 Hinc Tertiò videtur dicendum, etiam eam causam, quæ perfectior est effectû, si tamen ad illum concurrat ut eleuata, & non virtute naturali, esse causam instrumentalem. Sic ab omnibus humanitas Christi dicitur causa instrumentalis miraculorum, v. g. restitutionis visus, auditus, &c. cum tamen humanitas multò perfectior sit eis effectibus. Omnis ergo causa, quæ concurrat ad effectum aliquem eleuata, dicitur causa instrumentalis illius, præcipuè quando ipse effectus non requirit eam causam ex se: quod noto propter visionem beatam. licet enim intellectus naturaliter loquendo non possit illam producere, quia tamen ipsa visio petit produci ab intellectu, potest intellectus dici causa principalis illius. Ex dictis concludo, non esse de ratione instrumenti, non attingere immediatè effectum. Secundò, nec esse de illius ratione, operari aliquid præuium ad effectum. Tertiò, nec esse de illius essentiâ, accipere aliquem impulsu, vel qualitatem, mediâ quâ operetur: aqua enim eleuata ad producendam gratiam est instrumentum, & tamen nihil præuium ad illam operatur, nullam qualitatem accipit quâ determinetur, sed immediatè se ipsâ attingit gratiam. Idem est de humanitate Christi respectu miraculorum, si ad illa physicè concurrat.

47 Sola ergo hæc restat difficultas, vtrum omnis causa imperfectior suo effectû, etiam si ad illum naturali virtute concurrat, dicenda sit causa instrumentalis. Afirmat P. Suarez Disputatione 7. Metaphysicæ, sect. 2. à num. 16. & Hurtado eam reputat probabiliorē, §. 137. & plures recentiores eam sequuntur, quæ placet, quia communior; & in questione de nomine solum est attendendus communior loquendi modus.

48 Aduerte, instrumentum artis à nonnullis reici à ratione proprii instrumenti physici, quia non attingunt physicè effectum, serra v. g. non diuidit lignum, nisi medio impulsu à mouente illam impresso, qui impulsus recipitur à serrâ, non tamen fit ab illâ, vnde ipsa non efficit physicè diuisionem, non ergo est propriè instrumentum. His acquiesco, quia causa instrumentalis debet esse propriè causa; ergo instrumenta artis, quæ non sunt causa, neque erunt propriè instrumenta Philosophicè loquendo.

Instrumentum diuiditur in *coniunctum* & *separatum*, coniunctum sunt omnia instrumenta artis; quæ non operantur, nisi actu moueantur ab artifice: separatum sunt omnes dispositiones naturales, v. g. calor aut frigus, quæ etiam separata ab igne & aquâ operantur, & disponunt materiam. In nostrâ sententiâ, asserente, non esse instrumentum nisi quod immediatè attingit effectum, nullum poterit esse instrumentum separatum in operando à causâ principali, quia, ut sæpè diximus, nulla causa partialis potest operari sine aliâ.

SECTIO IV.

Utrum per potentiam obedientialem possit qualibet creatura assumi ad producendum quemlibet effectum.

POTENTIA actiua, est potentia efficiendi; passiva verò, recipiendi. Vtraque potest esse naturalis, quando scilicet est virtus naturalis efficiendi & recipiendi. Potest etiam esse supernaturalis, si non possit efficere vel recipere, nisi eleuata supernaturaliter; qualis est potentia Angeli, in ordine ad actus supernaturales. Hæc potentia supernaturalis dicitur alio nomine *obediensialis*, quia est potentia quâ creatura quasi obedit voluntati Dei, eleuantis illam ad aliquos effectus supra proprias vires producendos: & de hac quærimus in præsentî, vtrum reperiat in qualibet re, & ad quos effectus. Vtrum aqua v. g. possit à Deo eleuari ad producendam gratiam, visionem beatam, vel quemlibet alium effectum. Videatur hæc de re P. Suarez Tomo 1. in 3. Partem Disputatione 31. & Hurtadus Disputatione 9. sectione 14.

SUBSECTIO PRIMA.

Datur ea potentia in ordine ad aliquos effectus.

EAM potentiam dari in ordine ad recipiendos multos effectus supernaturales, est extra controuersiam, quia anima recipit gratiam, habitus, & actus supernaturales, ut Fides docet. Dices: Hæc dona non recipiuntur in animâ immediatè, sed in alio principio supernaturali. Sed contrâ, quia illud principium recipitur in animâ immediatè, ergo negari nequit, aliquid supernaturale posse diuinitus recipi immediatè in subiecto naturali. Contrâ deinde, quia omnino Chimæricum est tale principium supernaturale receptiuum medium, cui cetera dona supernaturalia inhaereant. Quale enim est, substantiale, an accidentale? si accidentale, ergo debet in animâ recipi, & redit de illo eadem difficultas. Si verò est substantia, rursus, vel completa, & sic non vnietur animæ, neque hæc ratione illius habebit gratiam: si verò incompleta, & vnietur animæ, ergo iam habet anima potentiam obedientialem, ut vnietur cum eâ substantia supernaturalis. Sed quid in hoc haeremus, cum gratia, habitus, &c. in omnium sententiâ immediatè recipiantur in animâ, vel in eius potentia? Datur ergo in animo potentia obedientialis passiva.

Deinde

Deinde etiam videtur certum, inesse animo rationali & Angelis potentiam obedientialem actuum respectu actuum supernaturalium, quia anima per voluntatem & intellectum concurret immediatè actiue ad eos actus: definiuit enim Tridentinum, animam non habere se merè passiuè, & vt inanime instrumentum, respectu illorum actuum. Nec potest dici, eos actus non effici immediatè ab animâ, sed ab habitibus supernaturalibus, qui sint tota ratio agendi; non, inquam, id dici potest, quia hæc solutio tantum probat, animam se habere merè passiuè, sustentando scilicet in se habitus qui operantur, sicut aqua habet se merè passiuè respectu calefactionis ortæ à calore sibi inhaerente. Secundò, quia si voluntas non concurret immediatè cum illis habitibus, non potest operari liberè, quandoquidem nullo modo operatur. Vnde solus habitus poterit esse liber, imò neque hic, quia habitus ille non est potentia libera, potens se prohibito determinare. Confirmatur: ille habitus, per te, se solo producit actum; ergo, si à Deo conseruaretur sine animâ, etiam tunc illum produceret eodem modo; sed tunc voluntas non operaretur liberè per illum habitum, ergo neque modò. Minor est certa: quia si habitus est causa adæquata, non est necessarium vt sit in animâ; sicut, quia calor est adæquata causa caloris etiam separatus vt in Eucharistiâ, naturaliter operatur, supposito primo miraculo. Consequentia verò patet: quia modò non concurret magis voluntas, quàm tunc, solumque habet vnionem cum illo habitu; hæc autem vnio non sufficit vt operatio habitus sit formaliter in potestate voluntatis, possitque cum actum impedire, vel efficere, sicut non sufficit vnio animæ cum corpore vt hoc operetur liberè formaliter per operationes animæ liberas. Videatur hæc de re Hurtadus Disputatione 9. Physicorum, à §. 165. Negari ergo nequit potentia obedientialis actiua & passiuâ, saltem in ordine ad aliquos effectus supernaturales, in quo conveniunt omnes nostræ Societatis Auctores cum P. Suarezio supra. Hoc autem idèò hîc fusiùs non probo, quia in libris de Animâ Disputatione III. à num. 6. hunc immediatum influxum animæ in actus liberos etiam supernaturales, ex professo ostensurus sum.

SVBSECTIO SECVNDA.

Argumenta ad negandam eam potentiam obedientialem in aliis rebus, proponuntur & solvuntur.

DIFFICILIS est, vtrum detur in omnibus rebus potentia obedientialis, actiua & passiuâ ad quoscumque effectus. P. Vasquez Tomo 2. in 1. Partem Disputatione 176. cap. 3. & 4. quem alij recentiores sequuntur, acriter negat eiusmodi potentiam obedientialem in omnibus rebus.

Obicit Primò: Quia vel hæc potentia est naturalis vel supernaturalis: sed neutrum potest esse, ergo non datur. Probat Minorem: non enim est naturalis, quia non est ad effectus naturales; nec supernaturalis, quia non distinguitur ab entitate naturali, ergo. Respondeo Primò, hoc argumentum infringi in potentiâ obedientiali animæ ad videndum Deum; dicam enim etiam ego,

Illam non potest esse naturalis, quia est in ordine ad terminum supernaturalem; nec potest esse supernaturalis, quia non distinguitur ab ipsâ substantiâ animæ. vide ergo tuum argumentum, 54 propter quod tamen non puto cogèris negare eam potentiam obedientialem animæ in ordine ad visionem beatam efficiendam, vel saltem recipiendam, siue voces eam potentiam obedientialem, siue alio quocumque nomine. Absolutè respondeo, illam potentiam in recto & intrinsecè esse naturalem, quia identificatur cum entitate naturali; ex parte verò termini esse supernaturalem, quia est ad terminum supernaturalem, à quo absolutè supernaturalis potentia seu obedientialis denominatur.

Secundò obicit: Illa potentia non est proportionata effectui, ergo non potest illum producere. Hoc argumentum etiam patitur instantiam in sententiâ ipsius Vasquez, admittentis, intellectum posse eleuari ad videndum Deum; nam, & ea visio est extra spheram naturalem potentia, & potentia est ad illam improporcionata ante eleuationem, & tamen eleuatione proportionatur. Distinguendum ergo est argumenti Antecedens: Ante eleuationem non est proportionata ea potentia, conceditur Antecedens; post eleuationem, negatur Antecedens, & eadem distinctione distinguitur consequens: ergo non potest ante eleuationem producere, conceditur consequentia; post eleuationem, negatur.

Sed hinc insurgit Tertia obiectio: Ante eleuationem erat improporcionata, ergo & post eleuationem. Patet consequentia, quia eleuatio non immutauit illam potentiam; nihil enim est aliud eleuatio, quàm voluntas extrinseca Dei, quæ non immutat intrinsecè potentiam. Hæc etiam obiectio retorquetur contra ipsum Vasquez, sicut & duæ priores, quia in eius sententiâ potentia passiuâ animæ, respectu gratia & aliorum donorum supernaturalium; item & productiua actuum supernaturalium (quando scilicet per auxilia extrinseca fiunt, prout fieri posse fatetur ipse Vasquez & alij recentiores contra quos agimus) proportionatur per solam extrinsecam Dei eleuantis voluntatem. Sicut ergo ad aliquos effectus potest extrinsecè proportionari, poterit & ad omnes, si aliunde non obstat.

Respondet huic instantiæ Vasquez, intellectum ad hos actus concurrere per virtutem innatam. Sed contrà: quia si nomine virtutis innatæ intelligis concursum immediatum intellectus, etiam idem ego dico de aliis entibus eleuantis, quia actio immediatè oritur ab illis: si autem virtutem innatam dicas virtutem naturaliter potentem eum effectum producere, dicis errorem, si non hæserim, quia naturaliter non possumus efficere visionem Dei. Nulla ergo est differentia inter hos & illos effectus quoad punctum præsens. Respondeo ego absolutè, quod ea entitas sit proximè potens, non esse denominationem omnino intrinsecam illi, sed partim intrinsecam, partim extrinsecam: sicut etiam in igne posse proximè calefacere, non est denominatio igni omnino intrinseca, sed partim extrinseca, proueniens ex voluntate Dei concurrendi cum igne, & ab approximatione passi, quæ etiam igni est extrinseca; & partim intrinseca, à propria entitate. Imò quantum ad hoc, eodem prorsus

ius modo se habet potentia naturalis, ac obedientialis, cum hac solâ differentiâ, quod potentia naturali debetur naturaliter illud complementum extrinsecum, scilicet, voluntas Dei concurrendi cum potentia; obedientiali autem potentia non debetur, imò est supra eius exigentiam, illud complementum, ideoque ante elevationem, quia non exigit ipsam elevationem, non potest dici absolute potentia & virtus, sed solum cum addito *obedientialis*: naturalis verò etiam ante concursum Dei dicitur potentia, quia illud petit.

Quartò obicitur: Nulla causa potest eleuari ad effectus non contentos intra sphaeram suæ actiuitatis, sed gratia v. g. non continetur intra sphaeram aquæ, ergo non potest aqua eleuari ad eam producendam. Confirmatur: intellectus 58 ideo non potest etiam de potentia absolute amare, quia amor non est intra sphaeram eius; similiter voluntas non potest intelligere, nec visus audire, &c. ergo nec gratia poterit ab aquâ produci. Confirmatur Secundò, gratia naturâ suâ non pendet ab aquâ, ergo non potest Deus facere vt ab aquâ dependeat, quia gratiam dependere ab aquâ, est aliquid identificatum cum gratiâ.

Iam Quartò cogor ostendere his argumentis ipsosmet Auctores peti: admittunt enim in lapide v. g. potentiam passiuam ad sustentandam gratiam, cum tamen gratia non sit intra sphaeram lapidis; quomodo ergo Deus facit, vt dependeat tunc gratia à lapide aut à subiecto, cum tamen natura suâ sit ab illo independens? Idem ostendo rursus in potentia obedientiali actiua animæ respectu visionis beatæ, actuum voluntatis, &c. qui actus non includuntur sub sphaerâ naturali animæ. Respondebis, eos actus non contineri sub sphaerâ naturali intellectu, sed sub sphaerâ supernaturali. Sed cur non vides, si eadem dicitur de gratiâ respectu aquæ, scilicet, eam non contineri intra sphaeram naturalem, sic verò intra supernaturalem aquæ? Dices rursus, neque sub sphaerâ supernaturali aquæ contineri gratiam, cum nec supernaturaliter possit ab illâ produci. Benè, de hoc est tota questio: probas tuam conclusionem ipsâ conclusione. Argumento tuo iam respondi, dum illud contra te viti, & tuâ solutione vici illi satisfeci.

Ad confirmationem, desumptam ex intellectu, respondeo, eam posse eleuari ad efficiendum amorem, non verò ad amandum. Discrimen fortè assignabitur à multis, eò quod intelligere est actus vitalis, qui eo ipso debet esse ab intrinseco, id est, debet petere, oriri, & recipi in intellectu: 60 quod quia non habet ille amor, ideo non communicat intellectui effectum formalem amantis, vt autem efficienter quomodocumque producat amorem, nihil horum requiritur. Ita non pauci, imò ferè omnes respondent. Sed ego non vtar hac solutione, Primò, quia (vt dicam Disp. vi. de Animâ, à num. 37.) effectus formalis amantis vt sic non requirit necessariò amorem produci à voluntate, sed potest provenire ab amore per se infuso. Secundò, quia etsi requireretur ea vitalitas, sufficienter saluaretur, dummodò actus amoris oriretur & reciperetur de facto in ipso intellectu. Melius ergo respondeo, discrimen manifestum esse inter operari efficienter amorem & inter reddi amantem, quia hic est effectus forma-

lis, seu totum quoddam, quod non potest provenire à quibuscumque partibus: neque enim potest facere Deus, vt sit homo, & sine animâ rationali, aut sine materiâ primâ. Vnde nequit Deus 61 eleuare Angelum, vt cum animâ rationali constituat hominem; poterit tamen illum eleuare vt producat animam; quia hoc solum dicit, Angelum producere diuinitus aliquid à se distinctum, quod naturaliter non poterat, nec propterea mutatur eius intrinseca essentia. At effectus formalis amantis est totum, resultans ex voluntate & amore, sicut album ex albedine & subiecto, & homo ex materiâ & formâ: vnde sicut Deus non potest facere sine albedine album, etsi nigredinem loco illius substituat, ita neque amantem sine voluntate, licet loco illius ponat intellectum. Vbi aduerte, male nonnullos putare, effectum formalem esse solam formam: nam (vt sæpe dixi) includit tamquam partem ipsam subiectum tam essentialiter quam formam, vnde eo mutato necessum est vt mutetur effectus formalis. Vnde, si gratia diuinitus poneretur in lapide, 62 non ideo esset gratus: nec si verbum diuinum asumpsisset naturam irrationalem, illa natura esset sancta & amica Deo, etiam in sententiâ Vasquez & aduersariorum. Idem rursus confirmo in ipso Deo, qui potest solus producere calorem, & supplere defectum causæ efficientis, non tamen potest solus sine subiecto facere cum calore album. Quod ergo Deus non potest facere sine omni subiecto, ita non potest facere in ordine ad effectum formalem amantis sine voluntate, etiam si sine illâ, vtendo tamquam instrumento ipso intellectu, possit amorem producere, sicut solus potest cum amore producere. Vel si hoc negaueris, pone exemplum in albedine, vt paulò antè dixi, & hæc est tam clara instantia contra objectionem, vt manifestè constet, malè argui ab effectui formali ad causam efficientem.

Ad secundam confirmationem Primò respondeo, dependentiam effectus à causa non esse propriè exigentiam, iuxta dicta suprà, dum ostendi, eundem effectum posse oriri simul à duplici causâ totali. Est ergo dependentia, *acceptio esse à causâ*. Quare nego, non posse à Deo fieri, vt effectus, qui naturaliter non accipit esse ab aliquâ causâ, illud accipiat de potentia absolute. Adde, etiam si dependentia sit exigentia, rectè posse à Deo fieri, vt effectus ex se non exigens causam aliquam, eò quod ab alterâ producatur sufficienter, illam tamen exigat hic & nunc. Si enim Deus auferret causam à quâ antè producebatur, producat dubio, vt existat, poterit exigere aliam, etiam illam à quâ antè non pendeat, seu quam prius non exigebat. Ad probationem respondeo, actua- 64 lem dependentiam effectus à causâ esse distinctam ab ipso effectui; vnde rectè potest mutari eo inuariato: dependentiam autem radicalem, id est, non-repugnantiam, vt possit actu dependere, non distingui ab ipso effectui, sed tunc nego, gratiam naturâ suâ non habere eiusmodi dependentiam respectu aquæ, & è contrariò; nam gratiâ naturâ suâ possit de potentia absolute produci ab aquâ, & aqua diuinitus possit producere gratiam.

Sed hinc insurgit grauior difficultas, quia si est essentialis aquæ, possit producere saltem de potentia absolute gratiam, & quascumque alias res, ergo

ergo aquæ possibilitas pender à possibilitate omnium rerum in particulari, quod videtur absurdum. Deinde etiam sequitur, Angelum comprehendentem lapidem, vel aquam, debere cognoscere omnes res possibiles in particulari, quod repugnat. Respondeo, concedendo totum intentum, scilicet, possibilitatem lapidis pendere à possibilitate omnium rerum. Vide quæ diximus Disputatione VII. à num. 14. & seq. de causâ in ordine ad suos effectus, & ea omnia in præfenti, mutata materiâ, applica. Nego autem id esse absurdum. Ad secundam illationem, concedo, eo ipso quod perfectissimè lapis cognosceretur, debere in eo cognosci omnes res possibiles; nego tamen, naturaliter loquendo, posse eâ perfectione lapidem ab Angelo comprehendere, sicut licet intellectus habeat per te eiusmodi potentiam obedientialem respectu actuum supernaturalium, & lapis illam habeat saltem passivam respectu gratiæ, non tamen ideo Angelus naturaliter cognoscens intellectum devenit in cognitionem actuum supernaturalium & gratiæ, quia ad hoc non sufficit cognitio naturalis quam habet Angelus de illo obiecto.

66 Sed videntur adhuc multi recentiores: Si dicamus, potentiam obedientialem esse identificatam cum creaturâ, non est unde eam possimus distinguere à potentia naturali; hoc autem est falsum, ergo. Explico hoc vltius: quandoquidem ea potentia est identificata cum ipsâ animâ, ergo Deus, dum illi dat concursum ad eos actus supernaturales, non facit contra vel supra naturam illius, ergo ille concursus non poterit illi esse supernaturalis, ergo neque effectus, qui ex illo concursu naturaliter sequitur, erit ei supernaturalis. Neque hoc argumentum viget vilo modo, Primò, quia & qui negant respectum essentialem naturalibus terminis, sicut & supernaturalibus, non magis possunt assignare differentiam inter effectus naturales & supernaturales, quam vos, qui vtriusque eum respectum concedimus. Vel melius pro me dicam, qui doceat, igni non esse essentialem respectum ad alium ignem, adhuc possunt bene explicare, in quo differat potentia naturalis ignis ad comburendum à potentia obedientiali ad producendam gratiam; ergo ea differentia non pender ex eo, quod potentia naturalis sit essentialis, obedientialis verò non, ut hi supponunt. Pro solutione ergo adverte, etiam si alicui subiecto sit identificatus aliquis ordo, vel respectus ad aliquam formam, posse tamen esse magnum discrimen in modo respiciendi illum terminum. Aquæ essentialis est capacitas passiva recipiendi calorem, sicut est essentialis igni, non tamen propterea aquæ connaturalis est calor, sicut igni. Item lapidi essentialis est capacitas motus ad centrum, & sursum, & per planum; & tamen vnus motus est illi connaturalis, alter violentus, alter medius; ergo licet intellectui sit essentialis capacitas videndi Deum, sicut est eadem essentialis capacitas videndi Deum, non propterea fit, visionem Dei futuram ei connaturalem, sicut est ei connaturalis cognitio de Petro. Dico ergo, etiam si potentia illa remota recipiendi gratiam sit essentialis animæ, sicut est essentialis capacitas recipiendi volitionem naturalem; tamen, quia volitio naturalis est illi proportionata, non solum habet remotam capacitatem,

sed & exigentiam eius volitionis, ita ut non fiat ei extraordinarius fauor, si concedatur. At respectu gratiæ ita habet capacitatem, ut non habeat exigentiam illius, nec naturalem proportionem ad eam recipiendam, sed solum id possit miraculosè. Quod si petas, unde proveniat ea differentia inter gratiam & actus naturales; dico, ex inæquali perfectione, ratione cuius gratia excedit animæ capacitatem: amor autem naturalis, quia non ita perfectus, est proportionatus ipsi animæ. Hinc ad confirmationem respondeo, Deum eleuantem voluntatem, non facere cōtra id ad quod creatura habet potentiam remotam; facere tamen supra id quod exigit, vel debetur, vel supra id quod ei est proportionatum. Et hoc sufficit, ut ea eleuatio sit supernaturalis.

Nec puto, hos Auctores mihi negaturos, quod si esset intellectus aliquis, qui nec diuinitus posset eleuari ad visionem Dei (sive repugnet sive non) illum eo ipso futurum diuersum essentialiter à nostro, etiam si in aliis prædicatis conueniret: ergo capacitas illa obedientialis passiva eis causis essentialis est, aliàs repugnaret in terminis, ut per solam illius ablationem intelligeremus diuersitatem essentialem in ipsis rebus. Vnde D. Augustinus lib. 1. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 5. hæc ait: *Possit habere fidem, sicut possit habere charitatem, natura est hominum; habere autem charitatem, gratia est fidelium*, quo clarissimè nostram sententiam expressit. Iam autem in eo casu facio idem argumentum, quod illi contra me in aliis potentiis obedientialibus aqua ad gratiam, &c. & necessariò debebunt recurrere ad meam solutionem de diuerso modo respiciendi illos terminos, etiam si vterque respectus sit essentialis.

Confirmo & explico. Homo differt à lapide in hoc quod est hominem posse eleuari ad videndum Deum, quod non habet lapis; ergo in homine illa eleuabilitas (ut sic loquar) aliquid est essentialis, aliàs non posset per illam differre à lapide, etiam antequam eleuaretur, &c. Hæc autem rursus non maneret in homine, si visio Dei repugnaret, ergo dicit essentialem ordinem ad visionem diuinitus possibilem.

Denique in hoc consequentiis loquimur ad virtutem causarum naturalium, quia si semel dicis, sine vilo respectu essentiali per solam eleuationem possibilem reddi hominem potentem videre Deum, cur etiam non dices, sine vilo respectu essentiali ad intellectionem, etiam naturalem, per solam auxilium naturale possibile, reddi hominem intellectiuium, & consequenter etiam si repugnaret omnis intellectio, posse hominem eundem manere? Hæc contra eos, qui licet nobiscum potentiam obedientialem adstruant, negant tamen eam esse essentialem. Redeamus ad negantes eam potentiam.

Qui tandem possunt obicere, se non intelligere, quomodo possit aqua eleuari ad productionem gratiæ. Respondent bene recentiores, hanc esse valde periculofam obiectionem in quæstionibus de potentia Dei absolutâ: vbi si non inuenitur clara repugnantia, oportet captiuare intellectum in obsequium omnipotentia Dei. Ita verum est, sed hi idem recentiores hic ita pro omnipotentia Dei loquentes, alibi negant de potentia absolutâ multa possibilia propter obicuram & solum apparentem difficultatem, quod non

cohæret cum hac eorum propositione, oportet inuenire apertam repugnantiam, siue captinare intellectum, &c.

SUBSECTIO TERTIA.

Datur ea potentia obedientialis, & quid sit.

Igitur dicendum est cum P. Suarez supra, & ferè cum omnibus nostræ Societatis recentioribus, in quacumque entitate creatâ dari eiusmodi potentiam obedientialem actiuam ad quoscumque effectus.

Primo probatur, quia non implicat contradictionem eiusmodi eleuatio, vt ex solutione argumentorum constat, non ergo est neganda diuinæ omnipotentie.

Sed oportet tantillum in bonitate consequentiæ hære: nam eam absolute nonnulli negant: aiunt enim, licet à Deo possint fieri omnia quæ non implicant contradictionem, à creaturâ tamen non posse fieri omnia quæ non implicant, sed necessarium esse vt sit aliqua proportio inter
72 causam & effectum. Rationem reddunt, quia licet terminus omnipotentie diuinæ sit omne id quod non implicat contradictionem, creaturâ tamen virtus non ita extenditur, sed certos habet terminos suæ actiuitatis.

Hæc doctrina videtur manifestam inuoluerè implicantiâ. In præsentia enim non quarimus, quid causâ secunda ex se possit suis viribus facere, sed an Deus possit eâ vi ad producendos quoscumque effectus. Hi dicunt, & benè, Deus potest facere, quæ non implicant contradictionem. Admittunt vterius, Deum eleuare creaturam ad omnes effectus, non dicere duo contradictoria; ergo tenentur admittere, Deum posse eleuare creaturam ad quoscumque effectus. Confirmo ad hominem: Probant, idem corpus posse

à Deo in multis locis poni, quia non implicat contradictionem: atqui etiam tunc ea positio, seu illa vbicationes, vel quidquid est (ne in hoc cum illis hæream) competunt immediatè creaturæ, imò magis intrinsecè, quàm operatio ad extra; ergo, licet creaturæ etiam debeat competere operatio, tamen quia ex eo, quod Deus eam eleuet, non sequuntur duo contradictoria, poterit illam eleuare ad producendum, sicut potest illam eleuare ad recipiendas multas vbicationes in multis locis. Malè ergo, admissio Antecedente, consequentia negatur. Disparitas verò illa non benè assignatur: quia licet verum sit, creaturam suos terminos habere, vltra quos ex se non possit extendere; vt tamen Deo volenti ipsam eleuare obediât, non potest habere alios terminos, nisi quando sequuntur ex eleuatione duo contradictoria, quæ tamen fatentur non sequi, vel saltem admittunt pro consequentiâ.

Secundò eamdem sententiâ probat P. Suarez supra §. 6. quia Patres videntur affirmare, sicut aqua in Baptismo mundat exterius, ita interius mundare animam, &c. quibus videntur physicam causalitatem aquæ in Sacramento docere.
74 Sed ego puto omnino, hæc & similia loca potius esse contra P. Suarez quoad quæstionem de facto, quàm pro illo. Et quidem non illi fauere, patet, quia Patres solum dicunt, nos interius ab aquâ lauari & mundari, &c. Vtrum autem id fiat

physicè, an moraliter, non pertinebat ad intentum Patrum. Quod verò sint contra P. Suarez, facile suadetur: nam Patres in eis locis eodem modo dicunt nos ab aquâ lauari, siue prius terminetur ablutio quàm verba Baptismi, siue eodem momento: nec Patres fecerunt in hoc vllam distinctionem, vt per se constat. Atqui, si prius fiat ablutio quàm verba terminentur, non potest aqua physicè causare gratiam, sed solum moraliter, etiam in sententiâ ipsius Suarez; ergo Patres non loquebantur ibi de causalitate physicâ, sed de morali. Probo Minorem, in quâ est difficultas, quia Sacramenta non causant gratiam, nisi in ultimo sui esse: nam antequam sint partes essentielles illius, non causatur gratia; sed quando terminatur Sacramentum in posito casu (qui frequentissimus est) iam ablutio aquæ physicè perit, ergo aqua seu ablutio non potest physicè operari gratiam, quia nihil physicè non existens nec diuinitus potest operari, in sententiâ ipsius etiam Suarez. Parum ergo ex locis Patrum pro præsentia quæstione potest inferri. Quod dico de Sacramentis, dici potest de humanitate Christi Domini in ordine ad miracula, scilicet Patres non fuisse sollicitos de causalitate physicâ, sed vel hac vel morali contentos.

Aliam probationem ex eo, quod dæmones torquantur igne materiali, concurrente per potentiam obedientialem, etiam omitto, ne committam circulum; quia ad illud debet hæc quæstio supponi probata: nolo autem hanc ex illâ, & illam ex hac probare. Hoc vltimum feci in materiâ de Angelis, idèò primum omitto.

Secundò ergo probatur ex potentiâ obedientiali passiuâ, quàm & aduersarij concedunt in omnibus rebus ad quascumque formas, ergo etiam erit potentia obedientialis actiuâ ad quoscumque effectus. Probo consequentiâ, quia difficilius esse videtur, efficere vt aliqua forma dependeat à subiecto quod ex se non respiciebat, quàm efficere vt effectus pendeat à causâ extrinsecâ, ad quam ex se non dicebat ordinem; quia imperfectior modus dependendi est, dependere à causâ materiali seu subiectiuâ, quàm ab extrinsecâ seu efficienti; ergo si quodlibet subiectum potest eleuari ad recipiendas quascumque formas, poterit & ad quæcumque extrinsecè efficienda.

A paritate verò rationis ex potentiâ actiuâ obedientiali intellectus ad videndum Deum, valdè etiam confirmatur ad alios actus: differentie enim quæ assignari possunt, nullæ sunt, vt respondendo contrariis argumentis ostendi. Quod verò dicunt, intellectum naturâ suâ habere virtutem ad vitalitatem, & illi hanc correspondere formalitatem, nihil est ad rem, quia intellectus non habet naturâ suâ virtutem ad eam vitalitatem, sed ad aliam genere diuersam. Si autem illam rationem ita abstractam mihi accipis, etiam dicam, aquam posse eleuari ad gratiam, quia habet virtutem naturâ suâ ad rationem accidentis vt sic, in quâ conuenit gratia cum frigore, quod potest aqua producere. Et, vt sæpè dixi, ista conuenientia, quæ ex rationibus abstractis desumuntur, nullæ sunt. Quis enim poterit taxare, in quo genere debeat esse illa conuenientia? Et sicut ponis eam in tertio genere, ego in quarto, alius ponet in quinto; vnde certa mensura desumetur?
Hinc

Hinc etiam constat, eam differentiam de formalitatibus nullam esse, quia intellectui in visione nulla ex naturalibus formalitatibus conuenit, quia ea vitalitas visionis Dei est longè alia à vitalitate quam respicit intellectus, quæ solum est naturalis. Si autem ratio generica abstrahatur, etiam calori respondebit ratio accidentis, quæ est in gratiâ, vt paulò antè dixi.

78 Sed obieciens: Etiam non repugnat vna creatura, quæ nec diuinitus possit eleuari ad omnes effectus. Quæ enim duo contradictoria sequuntur ex tali creaturâ? Ergo non est vniuersaliter verum, dari in omnibus eam potentiam obedientialem ad omnes effectus.

Difficilis obiectio, in quâ contra nostram sententiam forma nostri argumenti retorquetur. Sicut enim ego argumentor. Possunt omnia entia eleuari, quia ex eo quòd eleuentur, non sequuntur duo contradictoria; ita hinc retorquetur argumentum. Non sequuntur duo contradictoria ex eo quòd producat vna creatura cui hoc repugnet, ergo. Respondeo tamen, hic esse duas quali contrarias partes, quarum vna dicit, non sequuntur duo contradictoria ex eo quòd Deus non possit eleuari; altera dicit, non sequuntur duo contradictoria ex eo quòd Deus possit. In hac autem controuersia, quamdiu nobis non constiterit de repugnantia, tenemur inclinare ad partem quæ augeat omnipotentiam Dei, & dicere, si neque in eo quòd non possit, video duo contradictoria, neque etiam & video in eo quòd possit; dico, Deum posse, quia hoc est magis dilatare omnipotentiam Dei. Fortassis in re erit aliqua creatura, quam Deus non possit eleuari: sed quando de neutra parte nobis constat, debeo ego dicere, Deum posse omnes eleuari, & pro omnipotentia magis quam pro altera parte sentire.

Obieciens Secundò: Ergo etiam erit potentia obedientialis actiua in relationibus diuinis, vt possint immediatè ad extra aliquid producere, etiam si iuxta communem veramque sententiam naturâ suâ non sint operatiua. Consequens autem est absurdum, ergo. Respondeo, negando sequelam, & ratio est, quia in diuinis operationes ad extra sunt communes toti Trinitati, vt omnes 80 Theologi supponunt, & consequenter debent oriri ab aliquo communi principio tribus personis: hoc autem non potest esse relatio, sed essentia, quia sola hæc est communis tribus personis; ergo non potest relatio vt talis vilo modo immediatè ad extra operari; præterquam quòd ibi non habet locum eleuatio, quia hæc dicit aliquid supra naturam rei eleuatæ; nihil autem potest esse supra Dei aut personalitatis diuinæ capacitatem.

Rogabis, quid sit eiusmodi obedientialis potentia actiua, cuius existentiam probauimus. Hac de re Hurtadus Disputatione 9. à §. 129. Nos breuius dicimus Primò contra aliquos, eam non esse aliquid negatiuum ex parte ipsius creaturæ. Ratio est, quia à negatiuo vt tali non potest oriri immediatè effectus physicus, siue id explices per non-repugnantiam, siue quomodocumque: ergo si non des mihi aliquid positium quod in 81 fluat, non potes dare veram causam. Dico Secundò, ex præcedentibus constare, eam potentiam esse ipsammet entitatem creaturæ, quia ostensum est, creaturam immediatè recipere ea dona

supernaturalia, animam v. g. habitus supernaturales, item & voluntatem intellectumque immediatè actiue concurrere ad intellectionem & volitionem. Diximus insuper, eodem modo posse eleuari cetera entia ad operandum. Hinc vltimò fit, eam potentiam non esse aliquid superadditum ipsi creaturæ, quia sine vlla qualitate superaddita concurrunt & effectiue & receptiue; est ergo eiusmodi potentia ipsa entitas creata vt connotans eleuationem supernaturalem Dei, quâ completur in ordine ad eos effectus producidos.

SECTIO V.

Utrum creatura possit eleuari ad creandum.

QUIA in præsentia de actiuitate & eleuatione causarum nobis est sermo, oportet pro exacta huius rei notitiâ de eleuatione ad creandum disputare.

Duplex potest esse quæstio: prima, vtrum 82 creatura possit vt causa principalis aliam creare; secunda, vtrum possit vt instrumentum. Rursus potest quæri, vtrum vt instrumentum naturâ suâ ordinatum, an verò solum ex eleuatione Dei.

SUBSECTIO PRIMA.

Nulla creatura de facto creauit, & aliorum pro hac Conclusionem rationes.

SUPPONENDVM Primò cum communi, de facto nullam creaturam ab aliâ fuisse creatam. Hanc putat de Fide P. Suarez, & cum eo alij plures ex Concilio Lateranensi cap. Firmiter, de Summâ Trinitate, vbi Concilium solum Deum omnium creatorem agnoscit. Miror P. Suarezium id ex hoc loco intulisse, Primò, quia ibi creator non sumitur in rigore Philosophico, prout dicit productionem ex nihilo, sed solum lato modo pro productore; sicut omnis res à Deo producta dicitur creatura, non quia rigorosè creetur, sed quia producitur. In hoc sensu acceptum fuisse illud 83 verbum à Concilio, est certo certius, quia ibi loquitur Concilium de Deo producente omnes res, spirituales & corporales, & ex eis mixtas, vt ex verbis sequentibus constat: certum autem est, non fuisse à Deo rigorosè creatum equum, leonem, &c. ergo ibi creator non sumitur in rigore Philosophico. Sed demus, in illo sumi, adhuc inde solum infertur, nullam creaturam creasse omnes alias; non verò infertur, non creasse aliquam: nam Concilium Deum solum dicit creatorem omnium, quo non excluditur alius à Deo qui creauerit cum ipso, non quidem omnes, sed aliquas creaturas. Affertur etiam Augustinus lib. 12. de Ciuitate Dei, cap. 24. Verum ibi solum negat Augustinus Angelis productionem aliarum creaturarum sublunarium: cap. autem 25, etsi doceat, creaturam nullam esse causam alterius, solum est intelligendus, vt neget, eas esse causas à se independentes à Deo; alioquin nec causas generantes admitteret Augustinus, quod aperte falsum est, & contra omnes. Quòd si alij 84 Partes videntur etiam negare creaturis virtutem creandi,

creandi, intelligendi sunt in eodem sensu, quo Augustinus: nam de creatione rigorosa, ut contradistincta à generatione, foris numquam fuit eis Patribus terminus, ut ex eorum verbis facile potest intelligi. Licet autem à Patribus ea sententia non fuerit expressè tradita, est tamen communis inter omnes ferè Scholasticos antiquos & recentiores, secutos Magistrum in 2. dist. 1. & D. Thomam 1. p. q. 45. a. 5. Sed non est una eorum pro sententiâ ratio.

Prima sit D. Thomæ supra: Quia effectus vniuersalissimi sunt tribuendi causæ vniuersalissimæ, scilicet Deo; sed terminus creationis est vniuersalissimus, quia est ens in quantum ens, ergo est tribuendus Deo. Hæc ratio non vrget, quia terminus creationis non est vniuersalior termino generationis, neque enim est vniuersalior 85 Angelus animali, aut aqua gurgiti. Deinde, etiam si esset magis vniuersalis, adhuc non inferretur, non posse concurrere simul cum Deo aliquam creaturam ad illum terminum. Denique, quod docet, terminum creationis esse ens in quantum ens, videtur obscurum; nam terminus creationis solum differt à termino generationis, quod hic producit simul cum concursu subiecti, ille vero sine eo concursu. hoc autem quid efficit, ut hic terminus sit ens in quantum ens, non verò ille, cum uterque terminus verè sit ens, & productus ex nihilo sui?

Secunda aliorum ratio: Quia, quod magis elongatur terminus à subiecto, eo maiorem virtutem requirit ut producat: sed terminus creationis distat infinitè à nihilo, ex quo extrahitur quasi ex subiecto, ergo requirit infinitam virtutem ut producat. Hoc argumentum est præcedenti inefficacius, quia ens finitum non distat infinitè à nihilo (nec enim ab illo magis distat, quam sit ipsius entis perfectio) ergo cum hæc sit finita, non potest infinitè distare à nihilo, sicut 86 per eandem rationem numerus dualis non potest infinitè distare à negatione omnis numeri; distaret autem, si numerus dualis esset infinitus. Præterea, etiam terminus generationis tam producit ex nihilo sui, quam terminus creationis, ut sæpè diximus, ergo tam extrahitur ex termino infinitè distanti, quam terminus creationis. Vnde eleganter Tertullianus lib. de Resurrectione carnis hæc ait: *Quo enim interest ex nihilo quid proferris, an ex aliquo, dum quod non fuit fiat, quando etiam non fuisse, nihil sit fuisse?* Vbi rectè probat, omnia produci ex nihilo sui; & inde infert, vix aliquid interesse, si ex subiecto aut sine illo aliquid producat, dummodo res, quæ non fuit, producat de nouo.

Tertia ratio: Quia minor virtus requiritur, ceteris paribus, ad producendam aliquam rem simul cum concursu subiecti quam sine illo, ergo nulla creatura poterit sine concursu subiecti operari. Patet consequentia, quia tota virtus, quam 87 habet equus v. g. est necessaria ad producendum equum, etiam simul cum materia; ergo ad producendum illum sine materiæ concursu, requiritur maior virtus, ergo non sufficit virtus equi, ergo ille non poterit creare. Hæc ratio nulla est: quia vel dicis, ad creandum equum requiri præcisè maiorem virtutem, quam ad eum generandum, & hoc verum est. Vnde tamen tibi constat, equum habere præcisè virtutem ad

generandum alium equum, & non etiam ad creandum, vel saltem in alio ente perfectiori quam sit equus non esse eiusmodi virtutem: Si verò dicas, ad creandum equum requiri maiorem virtutem, quam ad producendam per generationem quamcumque aliam rem, quantumvis equo perfectiorem, gratis omnino id doces. Nam actionem creatiuam ex genere suo esse perfectioremeductiuâ, solum efficit, ut si utraque comparatur cum eodem termino, perfectior sit creatiuâ quameductiuâ; non verò efficit, ut si creatiuâ comparatur cum re imperfectâ,eductiuâ autem cum re perfectissimâ, debeat etiam tunceductiuâ esse imperfectior quam creatiuâ. Sicut, licet actio immanens sit ex genere suo perfectior transeunte, non tamen ideo actio immanens sensationis materialis v. g. est perfectior actione transeunte, & generatiuâ equi, aut creatiuâ Angeli. Et ratio est, quia excessus in modo operandi compensatur per perfectiorem terminum, ut in pluribus aliis rebus contingit; ergo ex eo quod creatio ex genere suo sit perfectior educatione, non licet inferre, creationem etiam entis imperfectissimi debere esse perfectiorem educatione formæ perfectissimæ, & consequenter nullam creaturam posse aliam imperfectam creare. Adde, hac ratione ut summum probari, equum solum non posse alium creare, quia tota virtus, quam habet, est necessaria ad generationem, quæ est imperfectior; verum quomodo probabis, 89 equum adiutum aliâ concussâ naturali, non posse creare, etiam si ad generandum non indigeat alterius consortio?

Quarta ratio sit illorum, qui non distinguunt creationem à volitione Dei, qui inde inferunt, nullam creaturam posse creare, quia volitio Dei non potest esse actio creaturæ, ergo nec vlla creatura poterit habere actionem creatiuam. Hoc argumentum falsum supponit Antecedens (ut supra ostendimus) & consequentiam habet malam; quia hi Auctores in tantum non distinguunt creationem à Deo & termino, in quantum non reperiunt subiectum in quo ea creatio distincta poneretur. Cur autem non possit esse aliquis terminus creabilis, qui essentialiter per se ipsum dependeret à Deo & à creaturâ, respectu cuius actio Dei esset ipsa volitio Dei, actio vero creaturæ esset ipsa entitas termini creati, qui se ipso essentialiter depederet ab eâ creaturâ creante; sicut multi dicunt, actus vitales se ipsis sine 90 actione mediâ dependere ab intellectu: Nec quia actio creatiuâ effectus dependentis à solo Deo adæquate idemificetur cum volitione Dei, ideo omnis creatio cuiuscumque effectus debet adæquate idemificari cum volitione Dei, præsertim si ille effectus ponatur dependens seipso à Deo & ab alterâ causâ creatâ.

Quinta ratio sit P. Vázquez 2. Tomo in 1. p. disp. 175. cap. 2. ex Scotto & aliis: Quia si talis potentia creatiuâ daretur, esset spiritualis; res enim materialis cum in suo esse dependeat à materia, non potest independere ab illâ operari: sed substantia spiritualis non potest creare, quia deberet creare mediâ volitione, hæc autem cum sit accidens, est disproportionata, ergo, &c. In primis falsum videtur, non posse creaturam materialem operari independenter à subiecto: ostendimus enim supra, esse possibile corpus simplex 91 carens

carens subiecto, cur ergo illud non posset creari, cum esset independens à subiecto? Deinde, etiam si sola creatura spiritualis capax esset creandi, non tamen sequitur, eam debere creare per volitionem tamquam per rationem formalem creandi in actu primo, sed ut per applicationem potentiae creativae; sicut de facto non generat homo per volitionem, sed per potentiam generativam.

Quod si roges, utrum in eo casu perfectior esset potentia creativa, quam volitiva; facile respondeo, futuras aequales, quia non distinguuntur ab ipsâ substantiâ neque inter se. Sed quid si distinguerentur? tu videris, non est meum in praesenti ostendere quae esset perfectior, sed praecise, utrum sit possibilis ea potentia creativa, necne. Dico tamen, ex conceptu suo perfectiorem esse creativam, posset autem aliunde ille excessus compensari vel fortè superari.

Recentiores nonnulli aliam addunt rationem, desumptam ex modo essendi creaturarum, quem imitatur modus operandi. Cum enim omnis substantia includat aliquam dependentiam à subiecto, saltem ratione subsistentiae quae includitur in principio operandi, inde fit ut etiam debeat operari dependenter à subiecto, & consequenter non possit creare. Hac ratio sustineri nullo modo potest. Primò, quia videtur incredibile, quod si Deus per impossibile componeretur ex subsistentiâ & naturâ distinctis realiter, non posset eo ipso creare. Secundò, quia res materialis potest concurrere ad productionem rei spiritualis in tuâ sententiâ, & communi, scilicet sententia communis ad productionem specierum intellectualium, neque obstat ibi diversitas in modo essendi; cur ergo non poterit etiam res dependens à subiecto producere aliam independentem ab illâ, sicut res dependens à materiâ, potest producere aliam independentem à materiâ? Tertiò, quia Angeli substantia, à quâ immediate deberet oriri creatio, non dependet à subiecto, quid autem interest, quod ab ipsâ naturâ Angeli dependeat subsistentia? Sanè ego inde inferrem, Sicut Angelus secundum suam naturam est independens à subiecto, dependens autem secundum subsistentiam, ita illum posse producere aliam substantiam independentem à subiecto secundum naturam, dependentem autem secundum subsistentiam, ut ita omnino proportionaretur effectus ipsi causae, & modus operandi modo essendi. Quartò, quia non apparet repugnantia vlla in eo, quod de potentia absolutâ detur substantia cum quâ identificetur subsistentia, ut docent adversarii; illa autem cur non possit creare, cum vndeque esset independens à subiecto?

Recentiores alij inde probant, virtutem creativam esse infinitam, quia arguit talis virtus in ipsâ causâ actionem immanentem identificatam causâ; nulla autem creata & finita virtus potest habere actionem immanentem secum identificatam, ergo nec vim creandi. Consequentia est bona. Minor probatur, quia causa habens secum identificatam actionem immanentem, caret potentialitate, estque emerfa ab omni potentialitate, quod proprium est rei infinite: ergo res finita non potest habere actionem immanentem secum identificatam. Maior probatur, quia si causa

creans haberet actionem immanentem distinctam, illa actio reciperetur in subiecto inhaesione, & consequenter esset imperfectior actione creativâ transeunte, quae non penderet à subiecto inhaesione: hoc autem repugnat in terminis, quia vna causa non potest perfectius foris operari, quam intra se, ergo nec habere actionem creativam, si habet immanentem distinctam. Hac illi fusè, nec admodum clare.

Ego in hac ratione multa video planè falsa. In primis enim falsum est, non posse aliquam creaturam habere actum intellectus, quam hi vocant *actionem immanentem*, secum identificatam, ut alibi ostendi: & constat eundem, nam hoc non arguit infinitatem, neque emerfionem à potentialitate (quae istis Auctoribus est valde familiaris) nam haec potentialitas est, quod possit à Deo annihilari, possit adesse & abesse in rerum naturâ: atqui licet ei esset identificata cognitio, adhuc posset à Deo destrui, & prius potuit produci, ergo adhuc erit immerfa vel submersa in potentialitatis gurgitibus. Secundò, poterat etiam esse mutabilis in se per alia accidentia, sibi ab extrinseco vel etiam ab intrinseco superaddita, per quod rursus in vortices potentialitatis raperetur, etiam si aliquam actionem immanentem haberet secum identificatam. Secundò falsum est, non esse possibilem actionem transeuntem perfectiorem immanenti: non enim dubito, quin productio substantialis equi, quâ alium equum generat (quae est actio transiens) sit ordinis perfectioris, quam auditio aliqua immanens, aut perceptio doloris in eodem equo. Tertiò falsum est, actionem creativam, eò quod non habeat subiectum inhaesione, debere necessariò esse perfectiorem omni aliâ actione carente tali inhaesione. Numquid non habet inhaesione gratia in animo rationali, item & visio beata? an propterea diceret vllus, gratiam esse imperfectiorem actione productivâ materiâ primâ? Ratio à priori est, quia licet ex eo capite dependentiae à subiecto inhaesione aliqua noscatur imperfectio, non propterea aliunde non poterit compensari; sicut res incorruptibilis ex genere suo est imperfectior corruptibili, non tamen ideò qualibet incorruptibilis est perfectior qualibet corruptibili, v.g. caelum perfectius homine, idem est inter substantiam & accidens, gratia enim sine dubio est perfectior formâ lapidis, etiam si haec substantia, illa verò accidens sit. Quod quia multi Auctores non notant, passim efficiunt similia argumenta, quae non magnam habent vim. Circa illos verò terminos immerfus potentialitati, & emerfus è potentialitate, nihil aliud significare, quam Deum esse ens necessarium, creaturam verò contingentem. Cumque hoc ipsum non significant clarius, sed obsecutus multò, mirandi sunt, qui putant clarius ex istis terminis confusis conclusionem intentam probari, quam ex æquipollentibus, facilibus & clavis.

SYBSECTIO SECUNDA.

Vera sententia.

Ex dictis infero, nullam esse rationem probantem, repugnare, creaturam posse creare. Vnde dicendum cenleo,

Primò,

Primò, propter auctoritatem communem, de facto nullam creaturam productam fuisse, quæ habeat virtutem ad creandum. Hæc facile probatur, quia licet possit esse aliqua creatura habens talem virtutem, non tamen continuò necessum est ut omnibus creaturis ea virtus conveniat: sicut licet possint multæ creaturæ generare alias sibi similes, ut equus, ignis, &c. non idè omnibus creaturis ea virtus convenit; neque enim aurum generat aurum, neque adamas adamantem, quod provenit ex propriis illarum naturis; ergo licet creaturæ ut sic non repugnet creare, non idè quælibet creatura debet posse creare, sed erunt multæ quibus ea virtus repugnet. Dico igitur, omnes, quæ de facto existunt, esse ex numero illarum quibus ea virtus non convenit: sicut in simili docet P. Molina, & ego docui cum ipso in materiâ de visione Dei, esse possibiles aliquas substantias naturâ suâ capaces videndi Deum, nullam tamen ex his quæ de facto existunt, esse de numero illarum, quia Deus propter multas rationes, quæ ei suppetunt, noluit aliquam ex illis producere. Idem dico ego respectu creaturarum habentium virtutem creandi. Et ad id moveor communi omnium consensu, qui in questionibus de facto præcipuum locum obtinet, maxime, quando in oppositum nulla est vel levis ratio, quæ etiam in præsentem non est. Si enim nulla sit ratio repugnantie in eo quòd creatura possit creare, nulla etiam est cogens, ad dicendum eas creaturas, quæ de facto existunt, habere talem virtutem creativam.

Secundò dicendum censeo, probabilius apparere, posse à Deo creari de potentiâ absolutâ creaturam aliquam habentem virtutem naturâ suâ ad creandum non solum ut causam instrumentalem, sed etiam ut principalem. Hæc sufficienter videtur probata ex solutione argumentorum, quibus videbatur ostendi repugnare; nam in ordine ad potentiam absolutam ea solum sunt neganda, quæ manifestam involuunt contradictionem. Præterea auctoritas Patrum non virget nos, & quia non loquuntur de creatione rigorosâ, ut supra ostendimus, & quia si de eâ loquuntur, præcisè negant virtutem creandi his creaturis quæ de facto existunt, de aliis autem possibilibus non illis venit in mentem. Denique communis Scholasticorum consensus efficaciter probat in questione de facto, verum in questione de possibili non videtur virgere, nisi aliquâ firmetur efficaci ratione, quam in præsentem non esse, supra ostendimus. Adde, plures ex Scholasticis solum locutos de creaturis de facto existentibus, non autem de possibilibus.

Sed insurgit Primò P. Suarez: Si ea creatura esset possibilis, constitueret diversum ordinem ab his quæ de facto existunt, ergo de facto esset creatura ad perfectionem enim huius Universi pertinet, ut in eo dentur omnes gradus creaturarum. Immerito huic rationi fidei P. Suarez, Primò, quia ipse Disput. 13. sect. 10. fatetur, esse possibile corpus simplex completum, quod constitueret alium ordinem ab his quæ de facto dantur; & tamen etiam docet, non fuisse de facto creatum. Deinde, non dubium, quin Deo fuit liberum, etiam creato hoc Universo, non producere in illo Angelos, quo casu non liceret inferre, eos non esse possibiles, eò quòd non existerent. idem ergo

erit de hac creaturâ virtutem habente ad creandum. Et ratio à priori est, quia non tenetur Deus producere omnem ornatum huius Universi, quia illud producit libere. non enim dubium, quin maior ornatu esset Universus, si in illo non tot formicas aut muscas, v. g. sed earum loco alia animantia multò perfectiora produxisset; quod tamen quia noluit, non fecit.

Secundò arguit: Quia illa creatura non posset esse superioris ordinis quàm sint Angeli, qui existunt in supremo gradu intellectualium creaturarum, ergo non posset creare, quia neque Angeli, qui sunt ut minimum illi æquales, creare possunt. additque Augustinum pro comperito habere libro 3. de Trinitate cap. 8. si Angeli non possunt creare, nec aliam creaturam id posse. Ut ab Augustino incipiam, in primis toto eo capite nullam similem conditionalem habet, sed solum contendit, demones non creasse serpentes, & ranas, quas Magi Pharaonis incantationibus suis produxerunt, ostenditque, eos coniunxisse semen eorum animalium cum terrâ & aquâ, v. ita ea animalia nascerentur; sicut (inquit Augustinus) homo qui plantat, non creat segetem, nec Iacob applicans virgas in rivis, è quibus biberunt oves, creavit colorem fatus. Vnde concludit, tam bonos quàm malos Angelos solum applicare causas naturales. Ex his autem quis non videat, Augustino non esse sermonem de creatione fluidâ, quia serpentes, plantæ, colores, non creantur propriè, sed generantur; & virtus productiva harum rerum, licet non insit Angelo, inest tamen aliis creaturis: nam rana generat ranam, & serpens serpentem; ergo Augustinus non potest citari pro hac questione de creatione rigorosâ; & quod ibi negat demonibus, non potest absolute omni creaturæ negari.

Ad argumentum respondeo, fortè illam creaturam non futuram Angelo perfectiorem; quia sicut non valet, calor potest producere calorem, ergo est perfectior adamantem, qui non potest alium adamantem producere; ita non valet, illa creatura potest creare, ergo est perfectior Angelo incapaci creationis. Et ratio est, quia ille excelsus posset in Angelo aliunde compensari. Deinde, transeat Antecedens, eam esse Angelo perfectiorem, quid inde? Vnde probas, Angelum esse perfectissimam creaturam possibilem? sanè communis sententia oppositum docet: non ergo, quia Angelo repugnet creare, dicendum est, id etiam repugnare creaturæ possibili. Conclusio questionem hanc ratione hæc à priori pro mea. Conclusionem, quia, ut dixi, creatio solum differt à generatione in eo, quòd ad hanc concurrunt subiectum cum causâ efficiente, ad creationem verò sola efficiens causa: at concursus subiecti ut talis, est finitus & limitatus, imò imperfectior multo, iuxta omnium sententiam, quàm concursus causæ efficientis: quæ ergo repugnantia in eo, quòd sit vna creatura quæ possit æquivalere virtuti & subiecti & efficientis; vel si hoc non vis, ut vna æqualeat virtuti subiecti, altera virtuti efficientis, ut ita vtrique simul producat aliquem terminum, sine concursu subiecti, & consequenter creet?

Hic aduerto, Granadum ad questionem 44. 1. p. 104 opinantem, nec diuinitus posse à Deo creaturam elevari ad creandum. Mouetur, eò quòd nullum instrumentum umquam oporetur, nisi prius qua-

si efficiendo aliquid quod disponat, sicut calor disponit passum ad formam ignis. Quod rursus probat longâ valde inductione. Subsumit autem, Eo ipso quod tale instrumentum habeat passum disponendum, iam non operatur ex nihilo, sed ex passo, ergo non potest creare. Hæc ratio duo falsa supponit. Primum est, Omne instrumentum debere aliquid præuium operari; quod impugno euidenter: nam ipse fateatur, aquam in Baptismo physice causare gratiam, & Christum Dominum produci per verba consecrationis, tamquam per instrumentalem physicam causam; atqui ea ablutio nihil producit propria virtute præuium ad gratiam, nec verba aliquid causant ante productionem Christi, sed immediate assumuntur ad operandum instrumentally, ergo potest aliqua creatura immediate sine vllâ præuiâ dispositione eleuari ad creandum. Ratio à priori est, quia instrumentum saltem in ordine supernaturali illud est, quod assumitur à Deo ad efficiendum aliquid supra virtutem naturalem; hoc autem non requirit ut producat prius aliquid proportionatum sibi, vel dispositionem ad alium effectum.

105 Vidit hoc Granadus, & respondit: se solum velle, ex mente S. Thomæ, in effectu debere esse aliquid quod corresponderet ipsi instrumento, siue id sit præuium, siue identificatum cum ipso effectu. Verum in hoc sensu illud Antecedens non est ad rem, nam proculdubio in effectu producto aliquid respondet creaturæ creanti, totus enim effectus ab ea producit simul cum Deo. Quod si rursus aliquam formalitatem propriam requirit, quæ causæ creanti soli possit respondere, ut voluit Vasquez, facile reicitur, tum quia hoc expresse alibi ipse negat; tum quia aqua nulla formalitas respondet in gratiâ, ratione cuius gratia petat ab ea oriri; tum quia in hoc sensu calor posset eleuari ad creandum calorem extra subiectum, & iam ibi esset formalitas aliqua petens causam illam, licet non eo modo operantem, quod vltimum iam ad eleuationem ipsam spectat.

106 Tandem, ne faciamus vim in nomine (nollem enim quæstiones de re offundi significationibus nominum) vocetur vel non vocetur instrumentum, poterit saltem diuinitus vna creatura, non habens ad id proportionem, eleuari ad creandum; vel assignetur repugnantia, nec ad instrumentum amplius recurratur. Secundò, etiam

Minor assumpta à P. Granado est falsa: non enim bene inferitur, *producit aliquid præuium in subiecto, ergo non potest creare*; nam ad creationem animæ rationalis debet præcedere materia disposita; possunt enim & res creatæ pendere à dispositionibus præuiis ex parte subiecti in quo creantur, etiam si ab eo non causentur materialiter; ergo ex hoc capite posset anima matris v. g. ut instrumentum assumi ad creationem animæ filij.

Aduerte Secundò, ipsum sibi obicere, verba consecrationis eleuari ad producendum Corpus Christi, ergo ad creandum; & respondere, eam non esse veram creationem, quia non est omnino ex nihilo, nec tendit ad ens quatenus est ens. Hæc tamen doctrina euidenter reicitur; videtur enim eâ probari, animum nostrum rationalem non creari proprie, quod est erroneum. Sequelam probò, quia animus rationalis magis petit accidentia & dispositiones ex parte materiæ, quàm Christus in Eucharistiâ: minùs enim vnitur Christus eis accidentibus, quàm animus noster corpori disposito, & consequenter, minùs videtur productio animi tendere ad ens in quantum ens, quàm productio eiusdem animi Christi Domini in Eucharistiâ. Adde, quod dicit, Christi animam ibi non creari, quia ea productio non tendit ad ens in quantum ens, esse manifestam petitionem principij, nec aliquid per eam rationem declarari. Ratio à priori est, quia creatio solum petit, ne res creata educatur materialiter ex subiecto; ergo cum corpus & animus Christi, licet non producat nisi sub accidentibus, tam non educitur ex illis, quàm non educitur animus rationalis ex materiâ; tam proprie creabitur, quàm animus: ergo iam de facto eleuatur in Granadi sententiâ aliqua creatura ad creandum.

Quod verò dicit, creationem tendere ad ens in quantum ens, iam alibi refutatum est: nam creatio non magis formam ipsam totam extrahit à non esse, quàm eam extrahat educitio; tam enim nihil fuit in materiâ de formâ equinâ, quàm de rationali; nec materia quæ præcedit, minùs distinguitur à formâ eductâ, quàm causa creans à termino creato. quod autem ei vnatur, non obest, nam etiam animus rationalis vnatur materiæ: diuersitas enim solum consistit in eo, quod subiectum concurrat ad educationem, non verò ad creationem, quod nihil planè conducit, ut magis vel minùs eius terminus sit ens aut non ens, vñ ex se patet.

